

Leonardo da Vinci

Národná správa

Slovenská republika

PROGRAM LEONARDO DA VINCI
NÁRODNÁ KANCELÁRIA PROGRAMU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Február 2000

Autori: Juraj Borgula, Laura Gressnerová, Ján Krištín

Publikácia vznikla s láskavou podporou Európskej komisie, Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru

Obsah

Súhrn	5
1 Úvod.....	9
2 Rozvoj systému odbornej prípravy.....	11
2.1 Vzdelávací systém v Slovenskej republike.....	11
2.2 Stredné odborné školstvo.....	15
2.3 Vysoké školy.....	23
2.4 Európska dimenzia odborného vzdelávania	29
2.5 Celoživotné vzdelávanie.....	32
3 Realizácia programu Leonardo da Vinci v rokoch 1998 – 1999	36
3.1 Opis inštitucionálnych a operačných štruktúr	37
3.2 Pridelovanie financií	43
3.3 Procedúry a stratégie.....	46
3.4 Administratívne riadenie	57
4 Výsledky a dopad programu v rokoch 1998 – 1999	64
4.1 Niektoré základné údaje	65
4.2 Výsledky programu z hľadiska kvantitatívnych ukazovateľov	67
4.3 Výsledky programu z hľadiska niektorých kvalitatívnych ukazovateľov	74
5 Závery a odporúčania.....	83
5.1 Závery	83
5.2 Odporúčania	84

Súhrn

Asociačná rada SR/EÚ začiatkom marca 1998 schválila Rozhodnutie č. 1/98 o plnoprávnej účasti Slovenskej republiky vo vzdelávacích programoch EÚ – Sokrates, Leonardo da Vinci a Mládež pre Európu III na roky 1998 – 1999. Tento akt, ktorý je výsledkom úspešnej spolupráce Slovenskej republiky a Európskej únie na najvyššej politickej úrovni v oblasti vzdelávania, vytvára rámec a pravidlá pre vzájomnú spoluprácu a dáva nm príležitosť podieľať sa na politike vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže v Európe. Rozhodnutie, ktoré nadobudlo platnosť 1. 4. 1998, otvorilo Slovenskej republike cestu účasti vo vyššie uvedených programoch a zároveň sa stalo kompasom našej predvstupovej stratégie pre túto oblasť.

Predložená Národná správa o účasti Slovenskej republiky v programe Leonardo da Vinci v rokoch 1998 – 1999 hodnotí uplynulé obdobie so zameraním na personálne a finančné zabezpečenie účasti a kvantitatívne i kvalitatívne hľadiská schválených projektov.

správa začína v kapitole 3 popisom vzdelávacieho systému v Slovenskej republike so zvýraznením postavenia odborného školstva a jeho inštitúcií. Stručne popisuje jednotlivé stupne a typy škôl a úroveň vzdelania, ktoré poskytujú. V kapitole je tiež opis systému riadenia a financovania

školsťva na Slovensku, ako aj doterajšia medzinárodná spolupráca v oblasti odborného vzdelávania a vzťah medzi odborným vzdelávaním a trhom práce. Z hľadiska realizácie programu Leonardo da Vinci sa správa zameriava na ďalšie významné prvky systému, a to profesijné poradenstvo a jeho miesto v školskom systéme SR, na európsku dimenziu v odbornom vzdelávaní a na utváranie systému celoživotného vzdelávania. Súčasťou tejto kapitoly je schéma školského systému.

Kapitola 4 sa venuje realizácii programu Leonardo da Vinci v rokoch 1998 - 1999 z hľadiska procesu, ktorý viedol k zapojeniu sa Slovenskej republiky do programu, riadenia na národnej úrovni, ako aj inštitucionálnych a operačných štruktúr. Popisuje sa v nej úloha Ministerstva školstva SR, Úradu vlády - Odboru zahraničnej pomoci a Centrálnej finančnej a kontraktačnej jednotky, ako aj národnej kancelárie a Poradného výboru programu Leonardo da Vinci na Slovensku.

Osobitná časť sa venuje problematike financovania programu zo zdrojov štátneho rozpočtu a prostriedkov Phare, ale najmä modelu financovania, ktorý bol na toto obdobie realizácie programu prijatý. Kritické prehodenenie tohto modelu má byť východiskom na úspešnejšiu realizáciu druhej fázy programu.

V hodnotení realizácie programu sa vychádza zo skutočnosti, že na Slovensku sa plne aplikovali procedúry a štruktúry zhodné s tými, ktoré sa vytvorili a pracovali v krajinách Európskej únie. Národná kancelária programu na Slovensku zabezpečila procedúry podávania, hodnotenia a výberu projektov podľa kritérií a podmienok Európskej komisie, v harmonograme identickom s ostatnými partnerskými krajinami. Národným špecifikom programu bolo stanovenie národných priorít, resp. preferencií, ktoré sa aplikovali v schvaľovacej procedúre I.

Autori správy oceňujú spoluprácu s riadiacimi štruktúrami programu pri Európskej komisii a s národnými koordinačnými jednotkami v partnerských krajinách, ktoré poskytli neoceniteľnú pomoc pri zapájaní sa Slovenska do programu, pri príprave pracovníkov národnej kancelárie i nadväzovaní partnerských kontaktov so slovenskými inštitúciami pripravujúcimi projekty v uplynulých dvoch rokoch.

V závere kapitoly je zhodnotenie prínosu programu v oblasti politickej, sociálno-ekonomickej, kultúrnej a vzdelávacej.

5. kapitola správy sa venuje konkrétnym výsledkom a dopadu programu, resp. schválených projektov v rokoch 1998 – 1999. Obsahuje štatistické prehľady počtov schválených projektov v jednotlivých vetvách a procedúrach, špecifické

štatistiky zamerané na štruktúru podávateľov projektov z hľadiska typu inštitúcií, rezortov, priorít, rámcových cieľov a počtu účastníkov a partnerov v projektoch.

Príspevok projektu Leonardo da Vinci hodnotí správa z hľadiska zvýšenia kvality systému odbornej prípravy, zlepšenia prepojenia medzi odbornou prípravou a zamestnanosťou a uľahčenia prístupu k odbornej príprave pre rôzne cieľové skupiny.

Ďalšia časť hodnotenia realizácie programu sa bližšie venuje prínosom v oblasti nadnárodnej mobility, rozširovaniu výsledkov projektov a problematike zviditeľňovania programu.

Záverečná 6. kapitola správy je súhrnom záverov a odporúčaní, ktoré vyplynuli z hodnotenia realizácie programu Leonardo da Vinci na Slovensku v rokoch 1998 - 1999 a sú východiskom pre jeho realizáciu v druhej fáze.

1 Úvod

Program Leonardo da Vinci pôsobí v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (OVP), vytvára platformu pre oboznámenie sa s jednotlivými európskymi systémami odbornej prípravy a poskytuje priestor pre nadnárodnú spoluprácu s nimi, porovnávanie a hodnotenie. Je tvorivou dielňou nových metód a nástrojov odbornej prípravy, čím napomáha vzájomnému obohacovaniu systémov odborného vzdelávania členských štátov EÚ a asociovaných krajín zapojených do programu.

Národná správa o účasti Slovenskej republiky v programe Leonardo da Vinci v rokoch 1998 - 1999 vznikla na podnet Európskej komisie, Generálneho riaditeľstva XXII - Vzdelávanie, odborná príprava a mládež. Príprava národných správ je zakotvená v článku 10 Rozhodnutia Rady o vytvorení programu Leonardo da Vinci z decembra 1994. Jej ciele, štruktúra a organizačné záležitosti tvorby správy sú uvedené v dokumente Európskej komisie CL/195/98 a č. 02345. Organizáciou prípravy správ boli poverené národné koordinačné jednotky v jednotlivých členských krajinách programu.

Pri príprave správy za Slovenskú republiku národná kancelária oslovila expertov, ktorí v predchádzajúcich rokoch spolupracovali s kanceláriou pri realizácii jej aktivít a najmä pri posudzovaní projektov v hodnotenom období, a to:

Ing. Juraja Borgulu, Ing. arch. Lauru Gressnerovú, CSc. a Ing. Jána Krištína, CSc. Predložená správa je výsledkom spolupráce expertov a riaditeľky národnej kancelárie Mgr. Ireny Fonodovej.

Správa bola posúdená a schválená v Poradnom výbore programu Leonardo da Vinci 8. marca 2000.

2 Rozvoj systému odbornej prípravy

2.1 Vzdelávací systém v Slovenskej republike

V Slovenskej republike je ústavné právo na vzdelanie zakotvené v článku 42 Ústavy Slovenskej republiky a konkretizuje sa v zákone o sústave základných a stredných škôl, v zákone o vysokých školách, ďalej v zákone o školských zariadeniach a v ďalších nadväzujúcich predpisoch. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách, stredných školách, vysokých školách, v iných ako štátnych školách sa môže vzdelávanie poskytnúť za úhradu.

Vzdelávací systém v Slovenskej republike poskytuje rôzne stupne vzdelania, ktoré tvorí: základné vzdelanie, úplné stredné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie, vyššie odborné vzdelanie a vysokoškolské vzdelanie. Poskytujú ich základné školy, stredné školy a vysoké školy.

Integrálnou súčasťou systému je predškolská výchova - materská škola (MŠ), ako aj inštitúcie zabezpečujúce záujmové vzdelávanie - základná umelecká škola (ZUŠ), ďalšie vzdelávanie a vzdelávanie dospelých. Medzi jednotlivými školami, úrovňami vzdelávania a medzi školskými zariadeniami existuje úzka nadväznosť v horizontálnej aj vertikálnej rovine.

Materská škola zabezpečuje kvalifikovanú, systematickú predškolskú výchovu, ktorá nadväzuje na výchovu dieťaťa v rodine po dovriešení tretieho roku veku dieťaťa a trvá tri roky.

Základná škola poskytuje žiakom základné vzdelanie, má deväť ročníkov a od piateho ročníka sa spravidla diferencuje podľa záujmu a schopností žiakov. Základná škola sa delí na 1. stupeň (1. – 4. ročník) a 2. stupeň (5. – 9. ročník).

Stredné školy (SŠ) poskytujú žiakom vedomosti a zručnosti potrebné na výkon povolania a pripravujú aj na štúdium na vysokých školách. SŠ poskytujú žiakom: úplné stredné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie a vyššie odborné vzdelanie. Na Slovensku sú nasledovné druhy SŠ: gymnázium, stredná odborná škola a stredné odborné učilište.

Gymnázia (G) poskytujú úplné stredné vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Pripravujú absolventov predovšetkým na štúdium na vysokých školách. Štúdium trvá štyri, päť alebo osem rokov.

Stredné odborné školy (SOŠ) poskytujú úplné stredné odborné vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Pripravujú na výkon odborných činností v praxi a na štúdium na vysokých školách. Štúdium trvá spravidla štyri roky (kratšie odbory nie sú ukončené maturitnou skúškou). Špecifickým typom SOŠ je

konzervatórium, ktoré pripravuje pre odbor spev, hudba, tanec a dramatické umenie. Štúdium trvá šesť rokov v odbore tanec osem rokov a je ukončené maturitnou skúškou a absolutoriom. SOŠ poskytujú aj vyššie odborné vzdelanie, ktoré pripravuje pre kvalifikovaný výkon náročných činností. Je určené pre absolventov, ktorí získali úplné stredné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie. Štúdium trvá najmenej dva roky a ukončuje sa absolventskou skúškou.

Stredné odborné učilištia (SOU) poskytujú stredné odborné vzdelanie a pripravujú žiakov na výkon robotníckych povolání a odborných činností. Štúdium trvá spravidla tri roky a je ukončené záverečnou skúškou. SOU poskytujú aj úplné stredné odborné vzdelanie (vo štvorročných odboroch) ukončené maturitnou skúškou.

SŠ organizujú aj **nadstavbové štúdium**, ktoré je určené pre absolventov učebných odborov (štúdium trvá dva roky a je ukončené maturitnou skúškou) a pomaturitné štúdium pre absolventov študijných odborov (štúdium trvá najmenej dva roky).

Učilištia poskytujú odbornú prípravu na výkon povolání žiakom, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku na základnej škole v nižšom ako deviatom ročníku alebo deviaty ročník neukončili úspešne. Príprava v učilišti sa ukončuje úspešným vykonaním záverečnej skúšky.

Špeciálne školy poskytujú výchovu a vzdelávanie mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnutým žiakom, ťažko vzdelávateľným a chorým žiakom umiestneným v zdravotníckych zariadeniach. Vzdelanie získané na týchto školách je rovnocenné so vzdelaním získaným na základnej škole a strednej škole. Špeciálnymi školami sú tiež: osobitné školy (osobitná škola má deväť ročníkov), odborné učilištia a pomocné školy. Odborné učilištia poskytujú odbornú prípravu žiakom, ktorí úspešne ukončili deviaty ročník osobitnej školy. Príprava trvá 1 - 3 roky a ukončuje sa úspešným vykonaním záverečnej skúšky.

Vysoké školy poskytujú absolventom maturitných odborov štúdia vysokoškolské vzdelanie spojené s udelením akademického titulu.

Bakalárske štúdium v dĺžke 3 až 4 rokov je buď zamerané na výkon povolania, alebo slúži ako prvý stupeň magisterského a inžinierskeho štúdia. Je ukončené vykonaním štátnej skúšky, ktorej súčasťou môže byť aj obhajoba záverečnej práce a udeľuje sa titul „bakalár“ (v skratke Bc.)

Magisterské štúdium, inžinierske štúdium je väčšinou päťročné a je zakončené vykonaním štátnej skúšky, ktorej súčasťou je spravidla obhajoba diplomovej práce. Absolventom magisterského štúdia sa udeľuje titul „magister“ (Mgr.), v ekonomických, pôdohospodárskych, technických odboroch

akademický titul „inžinier“ (Ing.) a v odboroch štúdia architektúry a urbanizmu akademický titul „inžinier-architekt“ (Ing. arch.). V oblasti lekárstva a veterinárnom lekárstve sa udeľuje titul „doktor medicíny“ (MUDr.) a vo veterinárnom lekárstve titul „doktor veterinárnej medicíny“ (MVDr.).

Doktorandské štúdium je najvyšším stupňom vysokoškolského štúdia je založené na výchove k tvorivej vedeckovýskumnej a umeleckej práci, trvá spravidla 3 roky a ukončuje sa štátnou doktorandskou skúškou a absolventom sa udeľuje titul PhD.

Vysoké školy organizujú aj rôzne formy ďalšieho vzdelávania.

Súčasťou vzdelávacej sústavy sú aj ďalšie druhy škôl (základné umelecké školy, jazykové školy) a školské zariadenia (domovy mládeže, školské jedálne, špeciálne výchovné zariadenia, atď.), ktoré plnia významnú funkciu výchovnú a vzdelávaciu, dopĺňujú a podporujú pôsobnosť škôl všetkých stupňov. Tieto školy a zariadenia neposkytujú formálnu kvalifikáciu.

2.2 Stredné odborné školstvo

Stredné odborné školstvo predstavuje členitú sústavu výchovno-vzdelávacích zariadení rozličného odborného

zamerania a rozličného stupňa náročnosti poskytovaného vzdelávania. Do sústavy stredného odborného školstva sa zahŕňajú SOŠ a SOU s príslušnými pedagogicky alebo aj organizačne pričleneným účelovými školskými zariadeniami (domovmi mládeže, školskými dielňami, školskými pozemkami alebo lesmi, školskými laboratóriami a zariadeniami pre nadväzne voliteľné záujmové výchovno-vzdelávacie činnosti).

2 Stredné odborné školstvo - SOU a SOŠ - reprezentujú v súčasnosti dva najpočetnejšie prúdy stredoškolského vzdelávania. V posledných rokoch ním prechádzalo každoročne v priemere až vyše 80 % absolventov základných škôl. V Slovenskej republike sú popri štátnych SOU a SOŠ zriadené aj neštátne SOU a SOŠ a to: súkromné školy a cirkevné školy, ktorých zriaďovateľom môže byť fyzická osoba alebo právnická osoba.

Zriaďovanie a zrušovanie SOŠ a SOU sa uskutočňuje podľa siete ustanovenej Ministerstvom školstva (MŠ) SR. Návrhy na úpravu siete v oblasti svojej pôsobnosti predkladajú orgány štátnej správy MŠ. Zriaďovateľmi stredných škôl sú v súčasnosti krajské úrady, ministerstvá aj cirkev, ako aj fyzické osoby a iné právnické osoby.

Štátnu správu na úseku škôl a školských zariadení vykonávajú riaditeľ školy a riaditeľ (vedúci) školského zariadenia, okresný úrad a Ministerstvo školstva SR

a príslušné iné ústredné orgány. Financovanie stredného odborného školstva sa uskutočňuje z úrovne krajských úradov, ktorým prideliuje finančné prostriedky Ministerstvo financií SSSSR na krajské kapitoly podľa normatívneho rozpisu - podľa počtu žiakov (SOU sú príspevkové, musia si vytvoriť zdroje, SOŠ rozpočtové). V súčasnosti MŠ SR pripravuje „Zákon o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení“, ktorý bude vychádzať z filozofie viaczdrojového financovania školstva a spolupráce s podnikateľskou sférou.

Postavenie a funkcia stredných odborných škôl

Rozvoj stredných škôl (SŠ) bol po roku 1990 dynamický, a to ako z hľadiska kvantitatívneho, tak i štrukturálneho a obsahového. Vznikli súkromné a cirkevné školy. Nastalo výrazné posilnenie počtu žiakov stredných odborných škôl (SOŠ), najmä na úkor odborov stredných odborných učilíšť (SOU) bez maturity.

Od roku 1990 nastal veľký nárast počtu SOŠ, zmenila sa ich štruktúra, zriadili sa nové typy škôl (obchodná akadémia, dievčenská odborná škola, sociálno-právna škola a iné) a zmenil sa aj obsah a formy vzdelávania. Vznikli nové integrované študijné odbory a špecializácia sa posunula do vyšších ročníkov štúdia. Znamenalo to posunutie začiatku odbornej špecializácie do vyššieho veku žiakov. Zaviedli sa nové vyučovacie predmety, rozšírilo sa nadstavbové učivo,

jazyková príprava, posilnila sa praktická zložka prípravy. Rozšírili sa možnosti vzdelávania v postsekundárnych formách štúdia. Zmenené podmienky vyvolali aj potrebu úprav jednotlivých učebných a študijných odborov SOU. Bola zavedená stupňovitá príprava žiakov, experimentálne sa začali overovať nové učebné a študijné odbory.

Dominujúcou črtou zmien v prvej polovici deväťdesiatych rokov bolo postupné, veľmi rýchle vyrovnávanie ponuky a dopytu po stredoškolskom štúdiu z hľadiska kvantitatívneho, ako aj z hľadiska štruktúry. Na SOŠ a SOU sa zaviedol celý rad experimentálnych overovaní pre rôzne alternatívne formy štúdia, pričom zmeny sa zameriavali predovšetkým na inovácie:

- obsahu vzdelávacích programov, foriem, ciest a prostriedkov vyučovacieho procesu,
- personálnej politiky vo vnútri inštitúcií odborného vzdelávania a prípravy,
- vnútorného a externého riadenia inštitúcií odborného vzdelávania a prípravy a legislatívnych predpisov.

Realizácii zmien v OVP na SOŠ a SOU výrazne napomáhali aj zahraničné skúsenosti a najmä projekty. Medzi najvýznamnejšie patria:

- PHARE – program Reforma odborného vzdelávania v medzinárodnej spolupráci na vybraných pilotných školách v SR,
- Výchova k podnikaniu, projekt zameraný na skvalitnenie odborného vzdelávania, ktorý sa realizuje na vybraných školách v SR v spolupráci s Anglickom,
- HEURAS, TWINS – pedagogické dvojčatá, flámsky projekt na vybraných 12 dvojiciach slovenských a flámskych škôl, ktorého cieľom je skvalitnenie vzdelávania na technických školách,
- SCOTVEC – projekt overovania modulárneho systému prípravy na povolanie v spolupráci so Škótskom,
- Slovenské centrum cvičných firiem – projekt zameraný na zvýšenie kvality výuky na obchodných akadémiách v spolupráci s Rakúskom,
- TRANSFORMA – projekt zameraný na skvalitnenie odbornej prípravy v oblasti automobilov v spolupráci s Talianskom,
- CAD – projekt rozvoja technológií v strojárstve a v stavebníctve v spolupráci so Spolkovou republikou Nemecko a ďalšie.

Vzťah medzi odborným vzdelávaním a prípravou a zamestnanosťou, účasť sociálnych partnerov na vzdelávaní

Dopyt po jednotlivých odboroch po r. 1990 bol spočiatku určovaný väčšinou podnikmi. Postupne však prevzali túto rolu sami uchádzači, ktorých očakávania a hľadiská sú však často rozdielne od očakávanií a možností trhu práce. Odráža sa to v náraste počtu nezamestnaných absolventov niektorých druhov škôl. Podľa druhu škôl tvoria štruktúru evidovaných nezamestnaných absolventov škôl v roku 1999 predovšetkým absolventi stredných škôl, pričom početnosť skupín podľa úrovne dosiahnutého vzdelania je značne rozdielna. Podľa typu prípravy najväčšiu mieru nezamestnanosti vykazovali učebné odbory SOU bez maturity. Potvrdzuje sa skúsenosť, že nezamestnanosť klesá so stúpajúcou úrovňou dosiahnutého vzdelania.

Jestvujúca štruktúra stredných škôl (G, SOŠ a SOU) sa v súčasnosti javí ako neefektívna, a to z hľadiska ekonomiky, riadenia, ale aj obsahu a formy vzdelávania. Vysoký počet pomerne malých škôl, vysoká rozdrobenosť štruktúry učebných a študijných odborov, presun záujmu najmä o maturitné odbory, postupný pokles počtu 15-ročnej mládeže, nevyužívané kapacity škôl, nízka miera koordinácie medzi ministerstvom školstva, hospodárstva, pôdohospodárstva, dopravy a stavebníctva mali za následok nerovnomerné rozšírenie siete SOŠ a SOU.

Na rozhodovaní v oblasti odborného školstva sa prevažne podieľa rezort školstva, pričom na riešení jednotlivých problémov spolupracuje s ostatnými rezortmi. Sociálni partneri sa na rozhodovaní podieľajú menej, väčšinou konzultačnými stanoviskami.

MŠ SR pripravilo materiál „Racionalizácia siete stredných škôl“, na základe ktorého, ako aj na základe analýz vypracovaných jednotlivými krajskými úradmi, mala by sa sieť SŠ racionalizovať k 1. 9. 2000. Na príprave konkrétnych návrhov sa majú zúčastniť aj sociálni partneri. Racionalizácia siete stredných škôl by mala zohľadniť zmeny vyplývajúce z reštrukturalizácie ekonomiky, demografický vývoj, vývoj trhu práce, ako aj vývoj štruktúry záujmu o stredoškolské vzdelávanie.

Vzhľadom na komplexnosť problematiky však ani v najbližších rokoch nemožno očakávať výraznejší súlad medzi štruktúrou učebných a študijných odborov a sieťou SŠ na jednej strane a vývojom potrieb kvalifikovaných absolventov SOŠ a SOU na druhej strane.

Výber vhodného odboru štúdia v prostredí dostatočnej informovanosti o trhu práce zohráva dôležitú úlohu v narastajúcich problémoch a v štruktúre nezamestnanosti. Oblasť profesijného poradenstva významne ovplyvňuje a bude čoraz viac ovplyvňovať súlad medzi vzdelávaním a trhom práce.

Na Slovensku poskytujú profesijné poradenstvo inštitúcie rezortu školstva, práce a ďalšie štátne a neštátne pracoviská. Poradenskými zariadeniami v rezorte školstva sú pedagogicko-psychologické poradne (PPP), špeciálno-pedagogické poradne (ŠPP), detské integračné centrá (DIC), poradenstvo pre vysokoškolákov (PpV) a informačné centrá mladých.

Poradenstvo v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávajú územné pracoviská centier poradensko-psychologických služieb, poradenské oddelenia Národného úradu práce a Centrum profesijných informácií Výskumného ústavu práce, sociálnych vecí a rodiny (VÚPSVaR).

Z verejno-právnych inštitúcií poskytovanie poradenstva pre voľbu a výber povolania, výber zamestnania formou informačno-poradenských služieb uskutočňuje Národný úrad práce (NÚP). Je to v súlade s Dohovorom medzinárodnej organizácie práce č. 150 o verejnej správe práce. NÚP zabezpečuje poradenstvo vo všetkých regiónoch prostredníctvom útvarov zriadených na krajských úradoch práce (KÚP) a okresných úradoch práce (OÚP).

Pretrvávajúcim problémom je nedostatočná koordinovanosť aktivít jednotlivých subjektov v rámci rezortu školstva, ako aj na medzirezortnej úrovni. V najbližšej budúcnosti bude potrebné posúdiť efektívnosť paralelného fungovania

niekoľkých poradenských systémov a riešiť otázku ich reštrukturalizácie na základe skúseností európskych krajín s rozvinutými poradenskými službami.

Ďalším rozhodujúcim faktorom, ovplyvňujúcim uplatnenie absolventov na trhu práce, je kvalita vzdelávania, poskytujúca nové metódy, formy a rozšírenie možností vzdelávania. Za významný predpoklad považujeme rozšírenie terciárneho vzdelávania (vyššie odborné školy, vysoké školy a univerzity), ktorého dosiahnutie je stále dôležitejšie pre uplatnenie absolventov. Absolvovanie vyššej sekundárnej úrovne vzdelávania (u nás stredoškolského vzdelávania) prevažnou väčšinou populácie je v moderných spoločnostiach nevyhnutnou podmienkou pre úspešné pracovné uplatnenie.

2.3 Vysoké školy

Všeobecný popis štruktúry vysokoškolského systému

Vysoké školy sú vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne a zároveň sú súčasťou vedecko-výskumnej a vývojovej základne v Slovenskej republike. Hlavné úlohy vysokých škôl sú poskytovanie vysokoškolského vzdelávania a vedecký výskum alebo tvorivá umelecká činnosť.

V SR je 21 vysokých škôl, podľa štruktúry odborov prírodovedno-humanitného, technického, pôdohospodárskeho, ekonomického a umeleckého charakteru. V tomto počte sú dve

vojenské školy a policajná akadémia. Všetky vysoké školy sú univerzitného charakteru a majú celoslovenskú pôsobnosť. V SR nie je sektor neuniverzitného vysokého školstva, aj keď jeho rozvoj nie je uzavretý a experimentálne sa rozvíja postsekundárne vyššie odborné školstvo.

Na vysokých školách študuje cca 83 tisíc študujúcich v dennej forme štúdia, 18 tisíc študujúcich popri zamestnaní a 2 tisíce cudzincov.

Všetky vysoké školy zriadené Národnou radou SR podľa zákona o vysokých školách sú uvedené v zákone o vysokých školách. Všetky takto vzniknuté vysoké školy sú akreditované akreditačnou komisiou, poradným orgánom Vlády SR. S ohľadom na neskoršiu legislatívnu úpravu postavenia neštátnych vysokých škôl nie je systém akreditovaného neštátneho vysokého školstva rozvinutý.

Všetky štátne vysoké školy sú financované o štátneho rozpočtu. Štúdium na všetkých druhoch (s výnimkou doktorandského štúdia popri zamestnaní - PhD) je bezplatné.

Študijné odbory, špecializácia

Na vysokých školách v SR sa štúdium realizuje v 490 študijných odboroch, v hlavných skupinách študijných odborov sú nasledujúce počty:

1. prírodné vedy (54)

2. technické vedy a náuky (153)
3. poľnohospodárske, lesnícke a veterinárske vedy a náuky(37),
4. lekárske a farmaceutické vedy a náuky (38),
5. spoločenské vedy, náuky a služby (126),
6. vedy a náuky o kultúre a umení (19),
7. vojenské a bezpečnostné vedy a náuky (63).

Návrhy študijných odborov, kvalitu materiálno-technického a personálneho zabezpečenia výučby v študijných odboroch posudzuje akreditačná komisia, poradný orgán vlády SR. Právo konať štátne skúšky v študijných odboroch priznáva Ministerstvo školstva SR po vyjadrení akreditačnej komisie.

Vzťah medzi vzdelávaním a zamestnaním

Vysoké školy majú zodpovednosť pri formulovaní obsahu štúdia, ktorý podporí uplatnenie absolventov na trhu práce. Zamestnanosť absolventov vysokých škôl podľa študijných odborov je každoročne analyzovaná Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Len veľmi nízke percento absolventov vysokých škôl sa zamestnáva vo výskume a vývoji. Nezamestnanosť absolventov vysokých škôl je dlhodobo veľmi nízka - cca 2,7 % (1997).

Ďalšie vzdelávanie na vysokých školách

Vysoké školy môžu uskutočňovať ďalšie vzdelávanie občanov, ktorým najmä:

1. poskytujú ďalšie vzdelanie potrebné na vykonávanie špecializovaných povolání, resp. činností,
2. umožňujú dopĺňanie vzdelania podľa rozvoja vedy,
3. zabezpečujú vyučovanie cudzích jazykov.

Univerzity tretieho veku

Vysoké školy ponúkajú špeciálne 2-ročné vzdelávacie programy pre ľudí v postproduktívnom veku. Tieto programy sú orientované na rôzne aktuálne oblasti spoločenského života v študijných odboroch, ktoré sa realizujú na príslušných vysokých školách. Ročne absolvuje na univerzitách 3. veku niekoľko absolventov, ktorým vysoká škola udeľuje certifikát o jeho absolvovaní.

Neštátne vysoké školy

Neštátne vysoké školy sa zriaďujú zákonom Národnej rady SR. S ohľadom na to, že legislatívna úprava umožňujúca vznik neštátnych vysokých škôl bola prijatá koncom roku 1996. Je v SR akreditovaná iba jedna neštátna vysoká škola. Napriek tomu v SR pôsobí v súčasnosti niekoľko pobočiek zahraničných vysokých škôl, ktorých doklady o vzdelaní nie sú nostrifikované. V roku 1998 sa k zriadeniu neštátnej City

university so sídlom v Trenčíne vyjadrila kladne akreditačná komisia. Zámery rozvinúť vzdelávanie formou dištančného vzdelávania sa nenaplnili. Túto formu vzdelávania dnes poskytujú vysoké školy v rámci ďalšieho vzdelávania ojedinele.

Spolupráca univerzít a podnikov

Pred rokom 1989 univerzity tradične spolupracovali s podnikmi, aby si zabezpečili ďalší príjem. Bolo možné uzatvárať dohody, na základe ktorých univerzity poskytovali výskum a služby pre priemyselné a výskumné inštitúcie. Od roku 1989 sa táto situácia rapídne menila. Väčšina priemyselných podnikov sa dostala do likvidácie a rozpočet pre vedecký výskum sa drasticky zredukoval. V tejto zložitej situácii univerzity vyvíjajú maximálne úsilie na získanie nových zdrojov pre spoluprácu s domácimi a zahraničnými priemyselnými podnikmi.

Táto spolupráca medzi univerzitami a podnikmi vychádza zo širokého a rastúceho uvedomenia si medzier v technologickom rozvoji a rozvoji ľudských zdrojov, ktoré sa objavujú v novej ekonomickej situácii Slovenska. Obidve strany tohto partnerstva profitujú zo spolupráce v oblastiach ako sú:

- výskum, transfer technológií a odbornosti,
- ďalšie vzdelávanie pracovníkov,

- mobilita vo vzdelávaní a výchove (poskytovanie praktických stáží pre personál univerzít a pre študentov v priemysle a vice-versa pre pracovníkov z podnikov ako prednášateľov na univerzitách).

Program Tempus a spolupráca medzi univerzitami a podnikmi

Program Tempus ako nástroj na internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania v strednej a východnej Európe podporuje internacionalizáciu spolupráce medzi univerzitami a podnikmi. Táto spolupráca bola označená za jednu z priorít programu vo väčšine krajín strednej a východnej Európy, ktoré sú zapojené do programu.

Od roku 1990, kedy začala realizácia programu, Spoločné európske projekty podporovali zapojenie organizácií a podnikov do konzorcia univerzít. Takéto projekty boli vypracované aj v Slovenskej republike. Priorita spolupráce univerzít a podnikov bola explicitne vyjadrená v programe Tempus II (1994 – 1998). V novovytvorených konzorciách projektov sa slovenské univerzity snažia o spoluprácu nielen s domácimi priemyselnými podnikmi a inštitúciami, ale aj s priemyselnými partnermi v krajinách EÚ. Základnými cieľmi týchto projektov sú:

- medzinárodná mobilita študentov (praktické stáže slovenských študentov a učiteľov v priemyselných podnikoch EÚ)
- vytvorenie nových učebných osnov za účelom plnenia potrieb trhu práce a priemyselných podnikov
- poskytovanie ďalšieho vzdelávania pre slovenských partnerov z podnikov
- hľadanie partnerov pre iné medzinárodné programy (napr. COPERNICUS, COST, LEONARDO da VINCI atď').

2.4 Európska dimenzia odborného vzdelávania

Politika vzdelávania vo vyspelých európskych krajinách sa odvíja predovšetkým o národných tradícií, skúseností, potrieb a od medzinárodnej výmeny skúseností. Krajiny EÚ nesmerujú k unifikácii vzdelávacích systémov, ale k poznávaniu jednotlivých typov a úrovní vzdelávacích systémov, ich výstupov ak ich vzájomnému zosúladeniu. Rastie význam vzdelávania ako nevyhnutného predpokladu konkurencie schopnosti ekonomiky a sociálneho konsenzu – odstraňovania sociálnych nerovností, neporozumenia medzi ľuďmi a spoločenských konfliktov.

K cieľom európskej vzdelávacej politiky patrí výchova k demokratickému občianstvu, k humanite, k rešpektovaniu etických hodnôt, k uznávaniu ľudských práv a slobôd, práv

menšín, sociálne znevýhodnených osôb a celých skupín populácie, k rešpektovaniu osobnosti jednotlivca. Spolu s tým sa zdôrazňuje postavenie žiaka a študenta ako ľudskej individuality s právom na vlastné rozhodovanie. To znamená nielen zmeny v obsahu vzdelávacích programov, ale aj orientáciu na psychologickú stránku vzdelávacieho procesu, na zmenu klímy škôl, na výchovu ku komunikatívnosti, tolerancii, na európsku a všeludskú dimenziu výchovy.

Významným stimulom politiky vzdelávania a rozvoja vzdelávacích systémov sa tiež stáva rýchle sa meniacia situácia na trhu práce a vysoká nezamestnanosť. Za dôležité sa považuje pripravenosť absolventov škôl pre vstup do pracovného života. Jednotlivé krajiny si uvedomujú nevyhnutnosť podporiť hladký prechod mládeže zo školy do zamestnania jednak spôsobom a obsahom prípravy v škole, tak aj poskytnutím potrebných informácií a špeciálnych programov na podporu zamestnanosti mládeže.

Riadenie vzdelávacích systémov sa odkláňa od priameho ovplyvňovania centrom smerom k vytváraniu voľnejšieho rámca (prostredníctvom národných kurikúl, štandardov), v ktorom sa môžu uplatniť regionálne špecifiká, iniciatíva učiteľov a pod.

Medzi hlavnými cieľmi systému vzdelávania a odbornej prípravy v krajinách EÚ je tiež vytváranie predpokladov pre

širokú mobilitu nielen žiakov a študentov, ale aj učiteľov a majstrov odbornej výchovy, poskytovanie druhej príležitosti tým, ktorí z najrôznejších dôvodov nemohli študovať, dosiahnutie aby každý ovládal najmenej tri európske jazyky, ako aj rozvoj daňových systémov podporujúcich účasť zamestnávateľov na vzdelávaní.

V odbornom vzdelávaní sa presadzuje úloha sociálneho partnerstva - účasť zamestnávateľov a odborov na prerokúvaní vzdelávacích záležitostí štátu, regiónov, obcí, škôl - ktorá pomáha priblížiť obsah vzdelávania potrebám reálneho a ekonomického života. V súvislosti s regionálnou politikou sa stále viac zdôrazňuje úloha vzdelávania ako dôležitej súčasti rozvoja regiónov. Školy sa zapájajú do programov regionálneho rozvoja.

Presadzuje sa koncept celoživotného učenia, kedy všetky úrovne počiatočného vzdelávania majú stimulovať záujem o trvalé získavanie nových poznatkov, o rozširovanie a prehĺbovanie vedomostí, o ďalšie vzdelávanie v dospelom veku, o dopĺňovanie si vzdelávania v priebehu celého života.

Zapájanie SR do európskych vzdelávacích programov umožňuje orientovať aktivity slovenských škôl, vzdelávacích inštitúcií a riadiacich orgánov tak, aby sa systém vzdelávania približoval a zosúladiť s vyššie uvedenými politikami a základnými tendenciami. Príspevok programu

Leonardo da Vinci k takémuto presmerovaniu aktivít na Slovensku uvádzame v ďalších častiach správy, ktoré sa zaoberajú analýzou projektov.

2.5 Celoživotné vzdelávanie

System ďalšieho odborného vzdelávania prešiel po roku 1989 ešte výraznejšími zmenami, než počiatočné odborné vzdelávanie. Zákon NR SR č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní upravuje ďalšie vzdelávanie ako súčasť celoživotného vzdelávania, ktoré sa stáva súčasťou vzdelávacej sústavy SR. V SR je ďalšie vzdelávanie organizované rôznymi inštitúciami, medzi ktoré patria ústredne riadené inštitúcie jednotlivých rezortov, školy, súkromné spoločnosti, podniky, občianske združenia, humanitárne organizácie, agentúry, zahraničné firmy a podobne.

Väčšinou sa kurzy ďalšieho vzdelávania orientujú na bezprostredný výkon zamestnania (jazykové, manažérske a iné). Je však potrebné, aby sa nadväzujúcimi právnymi normami upravila spolupráca orgánov štátnej správy a samosprávy so zamestnávateľmi a vzdelávacími inštitúciami a najmä, aby sa vyjasnili finančné toky na podporu odborného ďalšieho vzdelávania.

Podľa Zákona Národnej rady SR č. 152/1994 Z. z. sa môžu prostriedky Sociálneho fondu, ktorý organizácia vytvára najmenej z 1 % objemu vyplatených miezd, použiť na vzdelávanie zamestnancov a rovnako aj daňové zákony umožňujú podnikateľom započítavať tieto náklady do celkových nákladov. Prekážkou rozvoja ďalšieho odborného vzdelávania na úrovni podnikov je nedocenenie významu odborného vzdelávania pre zvýšenie ich schopnosti konkurovať. Zamestnávateľom často chýba koncepcia budúceho rozvoja podnikov, v ktorej by sa stanovovali potrebné vedomosti, zručnosti a návyky. Podľa prieskumu realizovaného Výskumným ústavom práce a sociálnych vecí v 1998 len 24 % organizácií počíta v nasledujúcich dvoch rokoch so vzdelávaním svojich zamestnancov.

Kľúčovým problémom sa ukazuje vzdelávanie riadiacich pracovníkov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov. Bolo by prínosom orientovať týmto smerom aj projekty Leonardo da Vinci, ktoré by sa mali zameriavať na spoluprácu a získavanie zahraničných skúseností pri vypracúvaní vzdelávacích projektov realizovaných mimoškolskými inštitúciami.

Ďalšou formou zameranou na skvalitnenie vzdelávania je prehĺbenie súčinnosti medzi tvorcami štandardov povolání a vzdelávacích štandardov. V 1994 bolo za podpory PHARE zriadené pri Výskumnom ústave práce, sociálnych vecí a rodiny Centrum profesijných informácií, ktorého úlohou je

2 zabezpečovať informácie o povolaniach, ich obsahu a postavení na trhu práce. Uznesením vlády SR č. 75/96 bolo v súvislosti so stanovaním koncepcie politiky zamestnanosti rozhodnuté vypracovať štandardy povolání a nadväzne na to vzdelávacie štandardy. Rovnako orientovanie projektov Leonardo da Vinci na túto oblasť by bolo prínosom.

V SR nie sú doteraz upravené právnymi normami finančné toky na podporu ďalšieho odborného vzdelávania, ani spolupráca orgánov štátnej správy a samosprávy so zamestnávateľmi a vzdelávacími inštitúciami. Formálne úpravy sa týkajú niektorých vymedzených oblastí (študijné voľno) a špecifických skupín obyvateľstva (mladiství, nezamestnaní). Štátna podpora je v širšom rozsahu poskytovaná rôznym kurzom sprostredkovaným úradmi práce na dopĺňanie kvalifikácie a rekvalifikácie, ktoré sú akreditované MŠ SR. Rekvalifikácie zabezpečuje sieť okresných úradov práce, ktoré sú financované verejnoprávnym Národným úradom práce. Celý rad ďalších vzdelávacích aktivít najrôznejšieho typu a rozsahu nie je štátom regulovaná a certifikáty sú udeľované decentralizovane rôznymi inštitúciami a organizáciami.

Vzdelávanie nezamestnaných a podmienky na zabezpečenie poradenstva pre uplatnenie na trhu práce upravuje Zákon NR SR č. 192/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Napriek tomu, že sa všeobecne uznáva dôležitosť aktívnej politiky zamestnanosti, výdavky na rekvalifikácie každoročne klesajú a neexistujú dostatočné stimuly, ktoré by motivovali jednotlivcov rekvalifikovať sa.

3 Realizácia programu Leonardo da Vinci v rokoch 1998 – 1999

Záujem o účasť na programoch EÚ v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže prejavila SR uznesením vlády č. 753/96 z 5. novembra 1996, čo viedlo k následným bilaterálnym rokovaniam medzi SR a Európskou komisiou (EK). Napriek tomu, že k uzavretiu dohody došlo z dôvodu dlhej schvaľovacej procedúry EÚ až v 1998, SR sa zúčastňovala na niektorých projektoch s členskými krajinami EÚ už v rokoch 1996 – 97, a to na báze tzv. „Prípravných opatrení“ realizovaných na základe kontraktu s EK.

Plnohodnotné zapojenie do programov EÚ v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže Sokrates, Leonardo da Vinci a Mládež pre Európu III zabezpečilo SR až rozhodnutie Asociačnej rady (AR), pôsobiacej v rámci Zmluvy o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Slovenskou republikou na druhej strane o prijatí podmienok účasti Slovenskej republiky na programoch Spoločenstva v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže z 3. marca 1998. Na základe rozhodnutia AR č. 1/1998 sa SR stala plnoprávnym účastníkom programov od 1. apríla 1998.

3.1 Opis inštitucionálnych a operačných štruktúr

Hlavným garantom zabezpečenia európskych vzdelávacích programov v SR je Ministerstvo školstva SSR, Sekcia medzinárodnej spolupráce a európskej integrácie, ktorá zodpovedá za vypracovanie dlhodobej stratégie účasti Slovenskej republiky v medzinárodných vzdelávacích programoch, za tvorbu priorít v oblasti vzdelávania, odborného vzdelávania a mládeže a za financovanie týchto aktivít. Pritom je dôležité, aby si Slovenská republika zachovala dosiahnutú úroveň svojho vzdelávacieho systému a národné priority zameriavala spôsobom, ktorý by dopomohol k ďalšiemu rozvoju vzdelávania v SR.

V roku 1996 boli pod patronátom MŠ SR založené národné kancelárie (ďalej NK) pre jednotlivé vzdelávacie programy, ktoré sú výkonnými zložkami. Ich vznik sa opiera o článok 4 Rozhodnutia č. 1/98, ktorý stanovuje potrebu založenia štruktúr a mechanizmov na národnej úrovni, potrebných na zabezpečenie národnej koordinácie a realizácie vzdelávacích programov v SR.

NK Leonardo da Vinci bola vytvorená v rámci Slovenskej akademickej asociácie pre medzinárodnú spoluprácu v Bratislave (SAAIC), čo je mimovládna nezisková organizácia. Pri národnej kancelárii bol vytvorený poradný výbor programu,

v ktorom okrem MŠ SR majú zastúpenie i iné rezorty a sociálni partneri (prehľad je uvedený nižšie).

Národná kancelária programu

Národná kancelária programu Leonardo da Vinci bola vytvorená v rámci projektu „Prípravných opatrení“ na vstup Slovenska do programu Leonardo da Vinci, ktorý sa realizoval v rokoch 1996 – 1998. V kancelárii pracujú piati konzultanti a jedna asistentka. Všetci pracovníci majú vysokoškolské vzdelanie pedagogického, ekonomického, príp. technického zamerania a absolvovali skupinovú a individuálnu prípravu na prácu v koordinačnej jednotke programu (t. j. odborný výcvik za účasti partnerských inštitúcií z krajín EÚ, samostatné štúdium a študijné cesty). Súčasť rozširovania kompetencií pracovníkov tvorí aj ich účasť na tematických seminároch, seminároch aktívneho monitorovania projektov a odborných výcvikoch (napríklad informačné technológie, financovanie) organizovaných Európskou komisiou. Okrem odbornej prípravy na prácu v koordinačnej jednotke absolvujú pracovníci kancelárie priebežne jazykovú prípravu – konzultanti komunikujú v anglickom a nemeckom jazyku, v súčasnosti sa orientujú na rozšírenie jazykových schopností vo francúzskom a španielskom jazyku.

Zloženie pracovného tímu sa od založenia kancelárie zmenilo len v jednom prípade – zmena nastala na mieste

asistentky. V roku 1998 po založení Národného informačného centra pre poradenstvo sa pracovný tím rozšíril o dvoch pracovníkov - koordinátora projektu NRVG a technicko-organizačného pracovníka.

Práca národnej kancelárie sa riadi pracovným plánom, ktorého štruktúru a špecifikácie určuje Európska komisia a ako hlavné činnosti zahrnuje: spoluprácu s EK a inými národnými agentúrami v ostatných krajinách, informačné aktivity spojené s prípravou návrhov projektov, pomoc pri príprave projektov, hodnotenie a výber návrhov, kontraktačné úlohy a financovanie decentralizovaných aktivít, monitorovanie realizácie, rozširovanie výsledkov a vytváranie databáz s rozličným zameraním podľa požiadaviek EK.

Každý pracovník má pridelený okruh zodpovednosti, t. j. časť programu, za ktorú zodpovedá a prioritne sa jej venuje v konzultačnej i monitorovacej činnosti. Rozdelenie zodpovednosti je založené na úrovni vzdelávania: stredné školy, vysoké školy a ďalšie odborné vzdelávanie, pričom jedna pracovníčka sa venuje výlučne otázkam financovania a vyúčtovania kontraktov.

Na základe žiadosti EK vytvorila NA v júni 1998 Národné informačné centrum pre odborné vzdelávanie a profesijné poradenstvo (NRCVG), ktoré má za úlohu sprístupňovať informácie o možnostiach a podmienkach vzdelávania, sektoroch

zamestnaní a profesiách, podmienkach mobilit a národných programoch pre OVP o poradenstve v krajinách EÚ. Za osobitne dôležité je možné považovať skutočnosť, že NRCVG zabezpečuje činnosti, ktoré sa v SR doteraz neuskutočňovali, najmä:

- prepojenie existujúcich databáz a výmenu informácií o uvedenej problematike so štátmi EÚ,
- zvýšenie účasti firiem a sociálnych partnerov v aktivitách profesijného poradenstva,
- nadnárodnú spoluprácu na skvalitňovaní systémov profesijného poradenstva,
- realizáciu nadnárodných projektov zameraných na prípravu profesijných poradcov a rozšírenie profesijného poradenstva o európsku dimenziu.

K problematike poradenstva NRCVG uskutočnilo v spolupráci s jednotlivými rezortmi a sociálnymi partnermi na uvedenú tému niekoľko odborných seminárov. NRCVG uvedenými aktivitami významne prispieva k skvalitňovaniu poradenskej praxe v SR a k zlepšeniu informácií o odbornom vzdelávaní a o poradenstve v krajinách EÚ.

Spolupráca s riadiacimi štruktúrami na Slovensku.

Národná kancelária Leonardo da Vinci (NA) spolupracuje s Ministerstvom školstva SR, ktorému predkladá plány činnosti, správy, materiály týkajúce sa financovania

programov a vyúčtovania štátneho príspevku na NA a riaditeľka NA sa zúčastňuje porád uvedenej sekcie k predloženým materiálom. NA tiež vypracúva informačné materiály a podkladové správy pre ministra školstva na rokovania vlády. Spolupráca sa uskutočňuje aj prostredníctvom riadiacich pracovníkov ministerstva, ktorí sú členmi Poradného výboru.

Pre Úrad vlády SR - odbor zahraničnej pomoci - NA pripravuje najmä podklady o dofinancovaní programu z prostriedkov PHARE, rozklad požiadaviek na položky, predbežné kalendáre platieb, ako aj ďalšie informácie o programe.

Osobitne treba spomenúť aj spoluprácu s Centrálnou finančnou a kontraktnou jednotkou Phare pri Úrade vlády SR (ďalej len CFCU), s ktorou národná kancelária spolupracuje pri dofinancovaní projektov Leonardo da Vinci na národnej úrovni. Na tieto účely bolo v rokoch 1998 a 1999 vyčlenených po 416.000 EUR vo Finančnom memorande na príslušné roky a po 80.000 EUR zo štátneho rozpočtu. Finančné prostriedky sa používajú predovšetkým na dofinancovanie pilotných projektov schválených v príslušných rokoch.

Spolupráca s CFCU sa realizuje na základe Memoranda o porozumení (Memorandum of Understanding), podpísaného medzi SAAIC - Národnou kanceláriou programu Leonardo da Vinci, CFCU a Delegáciou Európskej komisie na Slovensku.

Poradný výbor programu

Na obsahové riadenie programu bol ustanovený Poradný výbor programu Leonardo da Vinci, zložený zo zástupcov týchto inštitúcií:

- Ministerstvo školstva SR,
- Ministerstvo hospodárstva SR,
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- Ministerstvo zahraničných vecí SR,
- Ministerstvo kultúry SR,
- Ministerstvo pôdohospodárstva SR,
- Ministerstvo financií SR,
- Ministerstvo vnútra SR,
- Asociácia zamestnávateľských zväzov,
- Konfederácia odborových zväzov,
- Slovenská obchodná a priemyselná komora,
- Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu.

Úlohou Poradného výboru je vytvárať základnú koncepciu programu, navrhovať národné priority, zostavovať tím expertov na hodnotenie projektov a rozhodovať o zozname projektov navrhnutých na financovanie za SR.

Jedným z kľúčových aspektov programu je zapojenie sociálnych partnerov reprezentovaných Konfederáciou odborových zväzov SR a Asociáciou zamestnávateľských zväzov a združení a Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory.

3.2 Pridelovanie financií

Vzdelávacie programy Európskeho spoločenstva sú programami spolupráce, ktoré fungujú na báze rovnocenného partnerstva. Preto sa financovanie schválených slovenských projektov uskutočňuje z troch základných zdrojov: zo štátneho rozpočtu SR, programu pomoci Phare a z vlastných zdrojov podávateľov. Slovenská republika financuje 50 % z prostriedkov na zaplatenie tzv. „vstupenky“ do fondu programu Leonardo da Vinci v Bruseli, čo predstavuje finančnú čiastku vyše 1 mil. EUR. Zvyšných 50 % dopĺňa Phare. Vstupenka tvorí samostatný rozpočet Slovenskej republiky v Bruseli, čo znamená, že všetky vložené financie zo štátneho rozpočtu plus financie Phare sa dostávajú len k slovenským podávateľom projektov, resp. k slovenským účastníkom podieľajúcim sa na projektoch členských štátov EÚ. Schválené projekty môžu dostať z Bruselu grant vo výške do 75 % z rozpočtu projektu. Zvyšok potrebných investícií sa dopĺňa zo zdrojov na národnej úrovni.

Domáce zdroje, ktoré zahŕňajú aj vlastné finančné prostriedky podávateľa, sú doplnené prostriedkami zo štátneho rozpočtu a Phare. pričom podiel Phare je vyšší. V rokoch 1998 a 1999 dosahuje tento podiel výšku 416 tis. EUR. Uvedený model, ktorý garantuje finančné zabezpečenie projektov, bol schválený na základe rokovania SR a EÚ a je platný vo väčšine asociovaných krajín zapojených do vzdelávacích programov.

Financovanie účasti SR v roku 1998			
Položka	Národný finančný príspevok (€)	Štátny rozpočet (€)	PHARE (€)
Vstupenka	2 000 000	1 000 000	1 000 000
Administratívne náklady	140 000	140 000	0
Spolu	2 140 000	1 140 000	1 000 000
Čerpanie vstupenky	-1 930 756	-965 378	-965 378
Zostatok	69 244	34 622	34 622

Celkové náklady štátneho rozpočtu na zabezpečenie účasti SR na programe v roku 1998 tvorili: 50 % vstupenky a administratívne náklady v Bruseli 43 847 980 Sk. prevádzkové náklady NA 1 322 572 Sk a dofinancovanie projektov na národnej úrovni 394 724 Sk, teda spolu 45 565 276 Sk.

Financovanie projektov v roku 1999

V súvislosti s ďalšou účasťou SR na programoch vyzvala EÚ komisia 12. februára 1999 SR na zaplatenie národného finančného príspevku na rok 1999.

Výška národného finančného príspevku na rok 1999 bola:			
Položka	Národný finančný príspevok (€)	Štátny rozpočet (€)	PHARE (€)
Vstupenka	2 000 000	1 000 000	1 000 000
Administratívne náklady	140 000	140 000	0
Zostatok z r. 1998	-69 2444	-34 622	-34 622
Spolu	2 070 756	1 105 378	965 378

Finančné prostriedky potrebné na prevádzkové náklady národnej kancelárie a dofinancovanie projektov na národnej úrovni v roku 1999:

Položka	Štátny rozpočet (Sk)	PHARE (€)	
Prevádzkové náklady NK	1 800 000 [1]	0	
Dofinancovanie projektov	2 700 000	420 000	

[1] Tieto sumy predstavujú iba 50 % prevádzkových nákladov národnej kancelárie programu Leonardo da Vinci. Zostávajúcich 50 % je hrađených zo vstupenky.

Problémy vo financovaní projektov - zdroje a ich prehľadnosť

Za nedostatok sa považuje súčasný model financovania projektov, ktorý sa ukázal ako neprehľadný a prakticky nerealizovateľný. Na každý projekt sú tri zdroje: grant z EK (štátny rozpočet + PHARE), dofinancovanie na národnej úrovni (PHARE FM 80 % a štátny rozpočet 20 %). Časové posuny dostupnosti jednotlivých zdrojov spôsobujú, že sa tieto navzájom neprelínajú (zdroje na dofinancovanie Phare a štátny rozpočet sa časovo míňajú), výrazne je sťažená jednotná kontrola vyúčtovania nákladov na každý schválený projekt vzhľadom na to, že každý zdroj má iného kontraktora.

Závažnejším problémom je skutočnosť, že finančné prostriedky zo všetkých zdrojov často nie je možné využiť (finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu sa musia použiť v tom istom roku a nie je možné ich preniesť na nasledujúci rok, prostriedky z PHARE sú pridelované s 1-ročným sklzom, Finančné memorandum PHARE s 2-ročným sklzom). SR preto navrhuje zjednodušiť model financovania tak, aby bolo možné finančné prostriedky prideliť a použiť naraz.

3.3 Procedúry a stratégie

Spolupráca s EK DG XXII

NA spolupracuje s EK na základe ročných plánov práce a operačného plánu pre decentralizované mobility. Súčasne

riaditeľka NA, prípadne konzultanti za jednotlivé oblasti programu sa zúčastňujú porád s predstaviteľmi EK, DG XXII. Riaditeľka kancelárie je tiež členkou Leonardo Co-ordination Committee - vrcholného poradného orgánu programu Leonardo da Vinci. NA je v pravidelnom telefonickom a písomnom kontakte s pracovníkom zodpovedným za spoluprácu so SR na EC DG XXII, s kanceláriou technickej pomoci CLEO v Bruseli.

Spolupráca s inými NA

Spolupráca s partnerskými národnými koordinačnými jednotkami programu v zahraničí začala ešte počas prípravných opatrení pre vstup Slovenska do programu, kedy tieto inštitúcie participovali na odbornom výcviku pracovníkov kancelárie a prijali ich počas študijných ciest.

Spolupráca sa ďalej rozvíja v rámci aktivít organizovaných Európskou komisiou, alebo samotnými členskými štátmi programu. Popri konferenciách a tematických seminároch sa v rámci tzv. „aktívneho monitoringu projektov“ zúčastnili seminárov nielen pracovníci NA, ale na základe konkurzu aj zástupcovia niektorých slovenských inštitúcií. Za pozitívne hodnotenie národnej kancelárie na Slovensku je možné považovať aj žiadosť bulharskej NA, aby NA na Slovensku pomohla pri príprave zamestnancov novozaloženej bulharskej kancelárie v roku 1998.

Spolupráca so zahraničnými agentúrami sa zameriava tiež na vzájomné vyhľadávanie partnerských inštitúcií do pripravovaných projektov na základe požiadania, výmenu informácií o inštitúciách vo schválených projektoch a pomoc pri problémoch s realizáciou týchto projektov.

Vytváranie kompatibilných databázových systémov so systémami používanými v krajinách EÚ

NA vytvorila databázové systémy, ktoré tvoria základnú informačnú bázu o:

- SOŠ, SOU, strediskách praktického výcviku (SPV), univerzitách/ fakultách a ich záujme o účasť na zahraničnej spolupráci v oblasti vzdelávania,
- inštitúciách zaoberajúcich sa ďalším vzdelávaním (štátnych, súkromných),
- potenciálnych účastníkov programu Leonardo da Vinci,
- projektoch realizovaných v rámci OVP v predchádzajúcich programoch a v programe Leonardo da Vinci za roky 1995 - 1999.

Zamestnanci NA sa zúčastnili na seminároch, výcvikoch a školeniach k informačnej sieti NETY v Bruseli. Všetky počítače NA sú napojené na sieť elektronickej pošty a internet, čo uľahčuje prístup k informáciám a databázam vytváraným centrálou v Bruseli, do siete NETY a partnerských

NA v ostatných krajinách. MŠ SR poskytovalo NA do r. 1999 prístup na internet bezplatne v rámci Ústavu informácií a prognóz školstva.

Informačná kampaň v rámci rozširovania výsledkov

V rámci prípravy SR na realizáciu programov Leonardo da Vinci boli ešte v roku 1996 preložené všetky základné materiály týkajúce sa programu, ako boli Rozhodnutie Rady Európskej únie o zavedení programu, Príručka pre žiadateľov a Vademecum. NA vydala preklad publikácie EK Biela kniha i učení a vzdelávaní - Smerom k učiacej a spoločnosti, a tiež pracovný preklad komunikácie EK - K Európe vedomostí, ktoré je východiskom pre II. fázu realizácie programov.

Informačná kampaň v rámci Výzvy na podanie projektov na rok 1998 a Výzvy na rok 1999 sa uskutočňovala informačnými seminármi, konferenciami, poskytovaním informačných materiálov, zriadením domovskej stránky na internete (<http://www.saaic.sk>), poskytovaním služieb spojených s vyhľadávaním partnerov v tzv. fínskej databáze programu, výcvikovými a tréningovými seminármi, osobnými konzultáciami.

V 1998 NA pripravila príručku pre podávateľov projektov v rámci Výzvy na podanie projektov na roky 1999. Informácie o Výzve na podávanie projektov boli zverejnené listom zaslaným inštitúciám, publikovaním informácie v tlači, v médiách a článkami v rôznych periodikách.

Súčasťou informačných aktivít všetkých partnerských NA je vydávanie informačného bulletinu Leonardo da Vinci. NA začala s vydávaním bulletinu od januára 1999 a doteraz vydala dve čísla.

Rozširovanie informácií

Rozširovanie informácií o programe, o podmienkach zapojenia sa, o doterajších výsledkoch a pod. sa realizuje rozličnými formami tak, aby zasiahli čo najširšie potenciálne skupiny účastníkov.

Priama pošta: listy obsahujúce základné informácie o Výzve na podanie projektov sú zasielané na cca 1500 inštitúcií a osôb pôsobiacich v oblasti odborného vzdelávania a trhu práce.

Propagácia: každý rok sú uverejňované inzeráty s informáciami o Výzve na podanie projektov a pozvánky na informačné dni v 1 - 3 celoplošných denníkoch.

Informačné a tematické semináre: sa organizujú pri každej Výzve na podanie projektov v troch regiónoch Slovenska (západ, stred, východ) tak pre širšiu verejnosť, ako aj pre špecifické skupiny. Pozvánky sú zasielané priamou poštou na organizácie alebo kontaktným osobám. V období od 1997 - 1999 NA zorganizovala takmer dve desiatky informačných a tematických seminárov pre záujemcov pripravujúcich projekty k problematike OVP, celoživotného vzdelávania, profesijných

a vzdelávacích štandardov a v spolupráci s vysokými školami informačné dni o európskych programoch.

K významným aktivitám NA patrilo aj organizovanie medzinárodných tematických seminárov na témy: Mobilita, sociálni partneri a jazyková príprava v programe Leonardo da Vinci, smery rozvoja odborného vzdelávania, ako aj na zabezpečenie účasti záujemcov zo Slovenska na kontaktných seminároch v zahraničí (finančné prostriedky poskytl Európska vzdelávacia nadácia v Turíne, CEDEFOP a MŠ SR v pomere cca 80 % ku 20 %).

Internet: od r. 1998 poskytuje NA informácie prostredníctvom internetovej stránky SAAIC, ktorá má zároveň prepojenie na server Európa, iné národné agentúry a inštitúcie zapojené do programu Leonardo da Vinci.

Informácia o praktických stážach a výmenách a o pilotných projektoch boli zahrnuté v dodatočných **manuáloch**, príručkách, ktoré NA pripravovala každý rok a zahrnovali informácie o kvalitatívnych požiadavkách na projekty a o pravidlách zostavovania rozpočtu a financovania projektov.

Konzultácie

Skupinové a individuálne konzultácie: na základe požiadavky inštitúcií, najmä vysokých škôl, pripravila NA niekoľko špecifických konzultácií k príprave projektov v týchto inštitúciách. Okrem toho poskytl pracovníci NA

ročne medzi 100 - 200 individuálnych konzultácií k predloženým návrhom projektov, a to buď osobne, alebo prostredníctvom telefónu a e-mailu.

Mimoriadne konzultácie: sa poskytujú tým organizáciám, ktorých projekty boli zamietnuté a neschválené v predchádzajúcej Výzve na podanie projektov. Využívajú sa pri nich pripomienky a hodnotenia expertov posudzujúcich projekty, najmä zo Slovenska, keďže hodnotenia expertov v Bruseli zväčša neboli zaslané ani dostupné.

Vyhľadávanie partnerov

NA uskutočnila niekoľko podujatí, ktorých cieľom bolo pomôcť slovenským organizáciám nájsť si partnerov v iných krajinách.

- Každoročne prispela k organizácii **Kontaktných a informačných dní v Bruseli:**

&Aorganizovala slovenský stánok,
&Avytvorila kompendium návrhov projektov pripravovaných na Slovensku pre záujemcov o spoluprácu zo zahraničia,
&Aspracovala a rozširovala na Slovensku ponuky na spoluprácu od zahraničných záujemcov.

- NA tiež zabezpečila účasť cca 70 zástupcov zo Slovenska na kontaktných dňoch v Bruseli a ďalších 35 účastníkov

na podobných podujatiach v Belgicku, Rakúsku a Švajčiarsku.

- **Kontaktný seminár v Bratislave:** V rámci prípravy projektov na rok 1998 NA zorganizovala v decembri 1987 kontaktný seminár so zahraničnou účasťou na Slovensku. Seminára sa zúčastnilo 62 záujemcov zo 16 krajín. Cieľom seminára bolo dať možnosť väčšiemu počtu slovenských inštitúcií prezentovať svoje idey pred zahraničnými organizáciami a vytvoriť partnerstvá na prípravu návrhov projektov.
- **Databáza na vyhľadávanie partnerov:** NA intenzívne využívala aj elektronický formulár na vyhľadávanie partnerov a poskytovala možnosť vyhľadávania pre inštitúcie, ktoré nemali pripojenie na internet buď prezenčne v kancelárii, alebo na požiadanie zasielala kópie ponúk.

Na základe dotazníkového prieskumu bola v roku 1999 zostavená **databáza asi 300 inštitúcií**, ktoré sa chcú zapojiť do spolupráce na projektoch v druhej fáze programu Leonardo da Vinci.

Hodnotenie a výber projektov

Hodnotenie a výber návrhov projektov bolo organizované v rámci rozličných procedúr podľa typu projektov a vetvy programu.

Mobilita – Vetva I. decentralizovaná procedúra

Mobilita v rámci Vetvy I. (I.1.2a, I.1.2b, I.1.2c) je decentralizovaná procedúra, pridelený rozpočet je kontrolovaný NA a za hodnotenie, výber, prideľovanie a vyúčtovanie financií (grantov) zodpovedá NA na základe súhlasu Európskej komisie.

Každoročne sa pripravuje operačný plán realizácie jednotlivých vetiev, ktorý schvaľuje Európska komisia. V tomto pláne NA identifikuje špecifické prioritné skupiny a ciele a uvedie spôsoby a postupy, akými sa bude realizovať informačná kampaň, hodnotenie, výber, monitorovanie, financovanie a vyúčtovanie projektov.

Hodnotenie návrhov projektov prebieha podľa všeobecne platného európskeho modelu (Hodnotiaceho hárku) a realizujú ho externí experti a pracovníci NA.

Pri hodnotení a výbere projektov sa zohľadňujú nasledujúce preferencie:

- **Praktické stáże dlhšieho trvania:** táto priorita bola v predchádzajúcich rokoch vyhlásená, aby sa posilnili

aspekty odbornej prípravy. Oficiálne uznanie nadnárodných stáží ako súčasti odbornej prípravy však naďalej zostáva nedoriešené.

- **Špecifické cieľové skupiny:** osobitnú podporu dostali projekty v podvetvách- I.1.2a (základná odborná príprava) a I.1.2b (mladí pracovníci) zamerané na špecifické cieľové skupiny, najmä zdravotne postihnutých a nezamestnaných mladých ľudí.
- **Noví podávateľia projektov:** na základe skúseností z realizácie projektov bolo prijaté pravidlo, že opätovne podaný projekt musí preukázať kvalitatívny posun; navyše sa vyžaduje, aby inštitúcie, ktoré už realizovali projekt, do novej realizácie zapojili iné slovenské inštitúcie podobného zamerania v rámci rozširovania skúseností.

Pre vybrané projekty organizuje NA každoročne výcvikový seminár zameraný na riadenie projektu, finančný manažment, prípravu správ a vyúčtovania prideleného grantu.

Pilotné projekty – Vetva I, II a III a Mobilita – Vetva II

Proces hodnotenia a výberu projektov pozostáva z niekoľkých krokov:

1. hodnotenie pracovníkmi NA (1 – 2 hodnotenia),

2. hodnotenie externým nezávislým expertom (1 - 2 hodnotenia),
3. výber a zostavenie poradia Poradným výborom programu na Slovensku,
4. bilaterálne rokovanie s Európskou komisiou.

3

Poradný výbor programu Leonardo da Vinci navrhol tím externých expertov na hodnotenie projektov. Títo boli navrhnutí na základe poznatkov z oblasti odbornej prípravy vo všeobecnosti, prípadne špeciálnych poznatkov z niektorej oblasti (vysoké školstvo, stredné školstvo, ďalšie vzdelávanie a príprava), resp. odbornosť v niektorej z tém a priorít programu Leonardo da Vinci. Títo experti sú každoročne prizývaní na hodnotenie podľa tém a podaných projektov a každoročne absolvujú prípravný seminár na hodnotenie projektov podľa kritérií daných Európskou komisiou v príručke pre hodnotiteľov. Pri hodnotení sa používa štandardný hodnotiaci hárok. Podobná procedúra je organizovaná aj Európskou komisiou v Bruseli za účasti pracovníkov Komisie a externých expertov.

Výsledky hodnotení na Slovensku sú spracované v správe, ktorá sa predkladá poradnému výboru spolu s hodnoteniami a na ich základe sa zostavuje poradie podaných projektov, ktoré sa zasiela Európskej komisii ako podklad na bilaterálne rokovanie.

3.4 Administratívne riadenie

Priority programu

EÚ určila priority programu pre celé obdobie jeho trvania, ale počas jednotlivých rokov realizácie v každoročne uverejňovanej Výzve ba podávanie projektov spravidla vysvetľuje jednotlivé priority, prípadne uvádza typické charakteristiky projektov zamerané na konkrétne priority.

Okrem priorít EÚ Národná kancelária programu vyhlásila v r. 1998 priority pre Slovensko.

Tabuľka 1 Priority programu

Priority EÚ	Priority pre Slovensko
Nadobúdanie nových zručností	Zvýšenie kvality jazykovej prípravy vo všetkých formách odborného vzdelávania a prípravy
Vytváranie užších vzťahov medzi vzdelávacími inštitúciami a podnikmi	Dobudovanie systému vzdelávacieho a pracovného poradenstva v odbornom vzdelávaní a príprave a tvorba vzdelávacích a pracovných štandardov
Boj proti diskriminácii	Rekvalifikácie s cieľom integrácie a reintegrácie ľudí do trhu práce, sociálny dialóg a nové zdroje financovania odborného vzdelávania a prípravy
Nové investície do odborného vzdelávania a prípravy	
Podpora prístupu	

k vzdelávaniu prostriedkami moderných technológií informačnej spoločnosti	
---	--

Z prehľadu vyplýva, že národná kancelária v spolupráci s Poradným výborom programu na základe takmer ročnej diskusie s rozličnými inštitúciami doplnili národné priority tak, aby podporili prípravu projektov, ktoré by mohli účinne podporovať riešenie aktuálnych problémov odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku.

Podávanie projektov - procedúry

Základnými kritériami na prijatie projektov boli:

- dodržanie určeného termínu stanoveného pre zaslanie projektu,
- minimálny počet partnerov potvrdených súhlasnými listami,
- nadväznosť na Spoločné rámcové ciele programu,
- vypracovanie projektu v oficiálnom jazyku EÚ,
- doba trvania projektu - do dvoch rokov,
- správna finančná príloha,
- podávateľ je právnym subjektom,
- projekt podpísaný štatutárnym zástupcom organizácie.

Kritériá na hodnotenie kvality projektov boli: východiská, ciele, obsah, partneri, príprava a manažment,

dopad a rozširovanie výsledkov, plán hodnotenia priebehu a výsledkov projektu.

Projekty posudzoval tím expertov, navrhnutý členmi poradného výboru. Každý projekt posudzoval jeden externý expert a minimálne dvaja pracovníci NA podľa hodnotiaceho hárku zaslaného EK. NA uskutočnila výcvikový seminár pre expertov, ktorý bol zameraný na hodnotenie podaných projektov. O kvalite práce slovenských expertov svedčia ich hodnotenia projektov podaných v SR, ktoré sa prekrývali s hodnoteniami expertov EK.

Harmonogramy, monitorovanie projektov, procedúry platieb

Realizácia programu postupovala podľa všeobecne platného harmonogramu, vyhláseného Európskou komisiou. Systém monitorovania projektov prebiehal podľa schváleného pracovného plánu národnej kancelárie. K procedúram platieb možno pripomenúť, že v súvislosti s problémami s Kanceláriou technickej pomoci v Bruseli realizáciu schválených projektov v roku 1998, podobne ako v ostatných partnerských krajinách, sťažoval takmer jednoročný sklz v platbách.

Zhodnotenie realizácie programu

V súlade s proklamovanou orientáciou Slovenska na Európsku úniu a integráciu do Európskych štruktúr sa slovenská vláda a Európska komisia vo viacerých oblastiach

pustili do procesu, ktorý má pripraviť zapojenie Slovenska do Európskej únie. Je významné, že jednou z kľúčových oblastí, ktoré boli vybrané pre rozvoj spolupráce v tomto procese, je rozvoj ľudských zdrojov, vrátane vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže, ktoré sú rozhodujúce v rozvoji spoločnosti vo všetkých jej aspektoch. Z tohto hľadiska treba posudzovať aj zapojenie Slovenska do programu Leonardo da Vinci, jedného z prvých programov prijatých v rámci Dohody o Európskej únii.

Programy pre oblasť odborného vzdelávania a prípravy boli prínosom najmä v týchto oblastiach:

Politická oblasť

Podpísanie Rozhodnutia o zapojení Slovenska do programu Leonardo da Vinci, Sokrates a Mládež pre Európu III v marci 1998 znamenalo pre Slovensko plnohodnotné zapojenie do programov EÚ v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže. Realizácia programov a ich výsledky prispeli k vytváraniu nových kontaktov slovenských inštitúcií s EÚ a k vytváraniu pozitívneho obrazu Slovenska.

Sociálno-ekonomická oblasť

Program prispieva k utváraniu aktívneho občianstva - ochoty a schopnosti riešiť úlohy vlastnými silami. Napomáha k rozvíjaniu hodnôt slobodnej a demokratickej spoločnosti: tolerancie odlišností, vzájomného zbližovania, spolupráce,

výmeny skúseností a poznávania. Umožňuje nadväzovať kontakty, priateľstvá a spoluprácu, konfrontovať výsledky v medzinárodných súvislostiach. Rozvíja formovanie európskeho občianstva, vedomie spolupatričnosti k Európe ako celku, čo je nevyhnutným predpokladom úspešnosti integračných snáh.

Program umožnil aj zapojenie sociálnych partnerov - predstaviteľov zamestnávateľov a zamestnancov - ako rozhodujúcich činiteľov v oblasti OVP.

Kultúrna oblasť

Prínosom mobilných projektov - praktické stáže a výmeny študentov, učiteľov, zamestnancov a manažérov so zahraničnými inštitúciami - je popri odbornej stránke aj poznávanie európskej kultúrnej a spoločenskej dimenzie, chápanie kultúr a zvykov iných krajín, osvojovanie si cudzích jazykov. To má veľký význam z hľadiska prípravy občanov na európsku integráciu do multinationálneho a multikultúrneho prostredia EÚ.

Vzdelávacia oblasť

Účasť SR na programe Leonardo da Vinci znamená pre školy a vzdelávacie inštitúcie priam partnerskú spoluprácu a výmenu skúseností s krajinami EÚ a výrazne sa podieľa na skvalitňovaní odborného vzdelávania a prípravy. Zapojením sa do programu urobila SR významný krok v procese postupnej integrácie do EÚ.

Prínos programu v oblasti OVP v SR a v rámci Európskeho spoločenstva je najmä v oblastiach:

- zvýšenia kvality odborného vzdelávania a prípravy,
- posilňovania európskej dimenzie v odbornom vzdelávaní a príprave,
- naviazania nových pracovných kontaktov SOŠ a SOU s partnerskými školami v krajinách EÚ s cieľom inovácie vzdelávacích programov,
- rozvoja partnerskej spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami a podnikateľskou sférou v rámci SR a krajinami EÚ,
- rozširovanie kontaktov a odbornej spolupráce vysokých škôl s vysokými školami v krajinách EÚ,
- poskytovania porovnateľnej odbornej kvalifikácie s krajinami EÚ prostredníctvom porovnávania obsahu odbornej prípravy s cieľom kvalitného uplatnenia absolventov v rámci jednotného trhu práce EÚ,
- rozvoja systémov pracovného poradenstva,
- poskytovania rovnakých možností odbornej prípravy mužom a ženám,
- rozvoja celoživotného vzdelávania, odbornej prípravy pre malé a stredné podnikanie,
- zapojenia sociálnych partnerov v programe,

- zvýšenia perspektívy zamestnanosti ľudí prostredníctvom skvalitnenia odborného vzdelávania a prípravy v systéme celoživotného vzdelávania,
- prípravy nových metodík vyučovania s využitím nových informačných technológií,
- rozvoj jazykových znalostí žiakov, študentov a učiteľov,
- výmeny skúseností v oblasti riadenia odborného školstva a vzdelávacích systémov v rámci spolupráce so zahraničnými partnermi,
- výmeny skúseností a prípravy nových systémov vzdelávania dospelých,
- zavádzanie otvoreného a dištančného vzdelávania využívaním zahraničných skúseností z krajín EÚ,
- zavádzania nových foriem odborného vzdelávania využitím skúseností z krajín EÚ,
- prepojenia národných stredísk pre ekvivalenciu dokladov o vzdelaní,
- vytvárania informačného systému SR o školstve, odbornom vzdelávaní a profesijnom poradenstve SR a ich prepojenia so sieťami a databázami EÚ.

4 Výsledky a dopad programu v rokoch 1998 – 1999

V predchádzajúcej časti sú uvedené inštitucionálne a operačné štruktúry programu, spôsob prideľovania finančných prostriedkov, informačná politika, postupy a stratégia, pramene, metódy a postupy použité v realizácii programu, vrátane zdrojov uvádzaných štatistických údajov. Všetky tieto okolnosti mali zásadný vplyv na výsledky programu.

Táto časť obsahuje syntézu dosiahnutých výsledkov a dopad realizácie programu na splnenie jeho základných cieľov a priorít EÚ, ktoré boli v rokoch 1998 a 1999 uvedené vo výzvach na podávanie projektov. Pozornosť sa venuje aj plneniu národných priorít. Správa nadväzuje najmä na čiastkové výsledky, ktoré Národná kancelária programu uviedla vo svojich priebežných správach.

V hodnotení kvalitatívnych ukazovateľov správa čerpá aj z priebežných správ realizátorov projektov (kontraktorov) a z obsahu celoštátnej konferencie programu, ktorá sa uskutočnila koncom novembra 1999 v Banskej Bystrici.

Vzhľadom na krátke hodnotené obdobie nie je zatiaľ možné hodnotiť produkty jednotlivých projektov.

4.1 Niektoré základné údaje

Základné údaje o projektoch r. 1998

Na základe Výzvy 1998 z 9. decembra 1997 s uzávierkou 31. marca 1998 bolo podaných 51 návrhov projektov, a to:

- 28 pilotných projektov,
- 23 mobilitných projektov.

Z nich bolo schválených 30 projektov (13 pilotných a 17 mobilitných projektov), čo znamená úspešnosť 58,8 %

Údaje o počte predložených a schválených návrhov projektov potvrdzujú úspešný štart Slovenskej republiky do programu. Z nich vyplýva, že už v prvom roku zapojenia do programu bola Slovenská republika veľmi úspešná. Pre úplnosť treba dodať, že Národná kancelária programu zhromaždila už v r. 1997 spolu 15 projektov, z ktorých šesť vybrala ako vhodné (výborné alebo dobré). Keďže Slovensko nebolo napokon v tom roku zapojené do programu, päť z vybraných projektov bolo nanovo podaných a schválených r. 1998.

Základné údaje o projektoch r. 1999

Na základe Výzvy 1999 bolo podaných spolu 90 návrhov projektov, a to:

- 35 pilotných projektov

- 55 mobilitných projektov.

Schválených bolo spolu 44 projektov (14 pilotných a 30 mobilitných projektov, čo je úspešnosť 48,9 %, pričom počet schválených projektov oproti r. 1998 vzrástol takmer o 50 %).

Za roky 1998 a 1999 bolo celkove podaných 141 projektov, schválených 74, čo je celková úspešnosť 52,48 %.

Z údajov (tabuľka 4) vyplýva, že Slovenská republika dostala na financovanie projektov zo zdrojov programu Phare:

V r. 1998 spolu 1 427 503 €, z toho na financovanie

- pilotných projektov 1 092 745 € (pre partnerov zo SR),
- mobilitných projektov 334 758 €.

V r. 1999 spolu 1 382 420 €, z toho na financovanie

- pilotných projektov 681 848 €,

mobilitných projektov 700 572 €.

Slovenská republika dostala na rok 1999 pridelené na mobilitné projekty spolu 513,2 tisíc eur.

Čiastočne prekročená celková suma zohľadňuje skúsenosť, v niektorých projektoch sa z rôznych príčin úplne nevyčerpáva schválená suma.

4.2 Výsledky programu z hľadiska kvantitatívnych ukazovateľov

Z hľadiska kvantitatívneho hodnotenia navrhovaných projektov sú relevantné najmä tieto ukazovatele:

- štruktúra podávateľov návrhov projektov
- štruktúra návrhov projektov podľa odvetví
- štruktúra návrhov projektov podľa priorít
- najčastejšie vytyčované rámcové ciele
- počet účastníkov mobilitných projektov
- počet partnerov v pilotných projektoch

Štruktúra podávateľov projektov

Súhrnnú informáciu o štruktúre organizácií, ktoré predložili návrhy projektov udáva tabuľka. Z nej vyplýva, že najaktívnejšími podávateľmi projektov v obidvoch rokoch boli organizácie odbornej prípravy (najmä stredné odborné školy a stredné odborné učilištia) a univerzity. Tieto organizácie boli zároveň aj najúspešnejšie. Už v prvom roku (1998) z celkového počtu 51 podaných projektov podali 45, pričom z 30 schválených bolo 28 projektov z týchto inštitúcií. Mali teda úspešnosť 62,2 %, čo nie je obvyklé ani v podobných inštitúciách členských štátov EÚ.

Stredné odborné školy SOŠ a SOU nadviazali priame kontakty s partnerskými školami a zariadeniami odbornej prípravy bezprostredne po politických zmenách začiatkom 90. rokov. Výsledkom boli väčšinou výmenné návštevy pedagógov i žiakov, výmena vzdelávacích programov (učebných osnov, učebníc a iných učebných materiálov). V niektorých prípadoch, spravidla za podpory ministerstva školstva a jeho špecializovaných inštitúcií, vyústili kontakty do bilaterálnych projektov najmä s partnermi v Belgicku (Flámska komunita), v Rakúsku, Nemecku, Holandsku, Veľkej Británii a inde.

4 Schválením programu Phare - Obnova vzdelávacieho systému, a najmä programov Reštrukturalizácia trhu práce a Reforma odborného vzdelávania a prípravy bolo 12 SOU a 8 SOŠ vybraných ako pilotné školy, ktoré mali o. i. možnosť rozvíjať partnerstvo s podobnými inštitúciami v členských štátoch EÚ. Počas realizácie programov získali okrem priamych kontaktov a silnej motivácie aj know-how v prístupe k spracovaniu návrhov projektov.

Podobne aj univerzity využili svoje skúsenosti s prípravou a realizáciou najmä programu Tempus. Okrem toho disponovali spravidla lepšou jazykovou kompetenciou a širšími kontaktmi.

Ostatných potencionálnych (oprávnených) podávateľov projektov sa zatiaľ nepodarilo dostatočne osloviť, hoci Národná kancelária programu ich pozýva na všetky významné podujatia. Z údajov vyplýva, že zatiaľ predložili veľmi málo návrhov, pričom možno konštatovať, že pokiaľ návrhy predložili, neboli neúspešní. Preto bude potrebné naďalej povzbudzovať najmä veľké podniky (GE), združenia (GRE), odborové organizácie (OS), malé a stredné podniky (PME).

Štruktúra návrhov projektov podľa sektorov (odvetví)

Program Leonardo da Vinci je určený pre širokú škálu sektorov, ktoré môžu priaznivo ovplyvniť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy. Má zvýšiť zamestnanosť, podnikavosť, adaptabilitu na meniace sa podmienky trhu práce všetkých sociálnych skupín a vekových kategórií, predovšetkým však mladých ľudí, skupín znevýhodnených a vystavených rizikám na trhu práce. V neposlednej miere podporuje rovnosť možností žien a mužov v prístupe k odbornému vzdelávaniu a príprave, ako aj na trh práce. Preto je zaujímavé sledovať štruktúru návrhov projektov podľa sektorov.

Zo získaných údajov vyplýva, že najviac projektov bolo orientovaných na sektor vzdelávania. Tvorili viac ako 60 % podaných a takmer 75 % schválených projektov. Zdalo by sa, že ostatné sektory, s výnimkou poľnohospodárstva, lesníctva, hotelových a reštauračných služieb, zdravotníctva, pôšt

a telekomunikácií, ostali na okraji záujmu podávateľov projektov. Také závery je možné prijímať obozretne. Keďže podstatnú časť podávateľov tvorili stredné školy a univerzity, v projektoch preferovali zaradenie svojich projektov do sektoru vzdelávanie. Je to napokon výstižné, pretože cieľovými skupinami boli najmä žiaci, študenti, učitelia a inštruktori odbornej prípravy.

Pri hlbšej analýze projektovaných aktivít je možné identifikovať viaceré sektory, na ktoré sa sústreďovali účastníci, resp. partneri projektov. Popri už uvedenom poľnohospodárstve a ďalších sektorov, aktivity sa orientovali na strojárne, elektrotechnické, finančné, obchodné a turistické služby. Podrobnejšie o tom informujú aj údaje o vytyčovaných rámcových cieľoch.

Štruktúra návrhov projektov podľa priorít

Ako je uvedené na začiatku tejto kapitoly, EÚ určila priority programu tak, aby podporila riešenie najdôležitejších problémov členských štátov EÚ v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Priority pre Slovensko, ktoré vyhlásila Národná kancelária programu, prehĺbili a čiastočne konkretizovali prvé tri priority EÚ. Bolo preto možné predpokladať, že prvé tri priority budú prevládať v predkladaných projektoch.

Z prehľadu vytýčených priorít v podaných a schválených projektoch vyplýva, že v predložených projektoch boli vytýčené všetky priority, najviac však priorit 1 a 2. Ukázalo sa, že Národná kancelária programu oslovila veľkú časť podávateľov najmä prehĺbením prvých dvoch priorít: prioritou zameranou na zvýšenie kvality jazykovej prípravy a prioritou, ktorá povzbudzovala v tvorbe vzdelávacích a pracovných štandardov.

Z celkového počtu 141 podaných projektov 103 (73 %) si vytýčilo prioritu 1 alebo 2, pričom úspešnosť návrhov bola 55,3 % resp. 77 % všetkých schválených návrhov. Priority 3 - 5 mali pomerne rovnaké zastúpenie, ako aj približne rovnakú úspešnosť pri schvaľovaní.

Pokiaľ ide o skupinu projektov, najviac sa na prvé dve priority orientovali návrhy mobilitných projektov. Z už uvedených 103 podaných projektov bolo 68 mobilitných, s úspešnosťou v schvaľovaní 41 (60,2 %) projektov.

Zistený stav zodpovedá logike riešenia, pretože práve na zvýšenie kvality jazykovej prípravy, ako aj na tvorbu vzdelávacích a pracovných štandardov sú veľmi vhodné práve mobilitné projekty.

Pokiaľ ide o prioritu 3, aj touto bolo oslovených dosť podávateľov projektov (7,8 %) s primeranou úspešnosťou v schvaľovaní projektov. V tomto prípade je možné

predpokladať, že príslušní potencionálni podávateľia nemajú zatiaľ dost motivácie a skúseností na prípravu projektov. Riešenie problematiky boja proti diskriminácii je a zostane veľmi aktuálnou, napokon aj pod dojomom problémov, ktoré sa zreteľnejšie prejavili v súvislosti s otázkami riešenia problémov rómskej menšiny. Najviac EÚ dbá, aby princíp rovnakých možností bol rešpektovaný v každom projekte.

Priority 4 a 5 tiež oslovili primerane podávateľov návrhov projektov. Spolu tvorili 17 % návrhov s úspešnosťou v schvaľovaní viac ako 54 %. Jednalo sa takmer výlučne o pilotné projekty s partermi z členských štátov EÚ, ktorí mohli partnerom zo SR poskytnúť odbornú, prípadne aj technicko-materiálnu pomoc.

Najčastejšie vytyčované rámcové ciele

Pri vytyčovaní rámcových cieľov sa podávateľia najviac sústredili na tieto ciele:

- podpora odbornej prípravy mladých ľudí na technické zmeny,
- rozvíjanie európskej dimenzie v OVP,
- zlepšenie kvality a inovačnej kapacity systému a zariadení OVP,
- skvalitňovanie odbornej prípravy v súlade s výsledkami výskumu a vývoja,

- podpora spolupráce v zisťovaní potrieb odbornej prípravy, transparentnosti kvalifikácie.

Ostatné rámcové ciele boli rovnomerne zastúpené.

Prehľad vytyčovaných rámcových cieľov potvrdzuje, že zámery podávateľov projektov sú v súlade so zámermi EÚ v oblasti politiky OVP. Osobitne treba podčiarknuť odhodlanie rozvíjať európsku dimenziu v OVP.

Počet účastníkov a partnerov v projektoch

Pilotné projekty majú okrem iného rozvíjať partnerstvá medzi príslušnými inštitúciami členských štátov EÚ. Preto sa do nich majú zapojiť najmenej traja partneri. V projektoch, ktoré predkladajú kandidátske štáty, musí byť aspoň jeden partner z členského štátu EÚ. Z prehľadu vyplýva, že priemerný počet partnerov bol 6,54 na jeden schválený pilotný projekt. Svedčí to o pomerne dobrých kontaktoch slovenských inštitúcií i účelnosti kontaktných seminárov, ktoré Národná kancelária programu pravidelne organizuje.

Pokiaľ ide o mobilitné projekty, počet okolo 13 účastníkov na jeden projekt je primeraný cieľom, ktoré si vytýčila SR pre mobilitné projekty.

4.3 Výsledky programu z hľadiska niektorých kvalitatívnych ukazovateľov

Hodnotenie by nebolo dostatočne komplexné bez posúdenia aspoň základných kvalitatívnych ukazovateľov, napr. vplyv realizácie programu na:

- zmenu kvality systému odbornej prípravy,
- prepojenie medzi odbornou prípravou a zamestnanosťou,
- uľahčenie prístupu k odbornej príprave pre rôzne cieľové skupiny,
- zintenzívnenie nadnárodnej spolupráce a prehĺbenie európskej dimenzie, ako aj na
- rozvoj nadnárodnej mobility cieľových skupín odbornej prípravy.

Treba poznamenať, že Slovenská republika má predbežné výsledky z realizácie programu len v jednom roku (1998) a skúsenosti z podávania a schvaľovania projektov z dvoch rokov (1998 – 1999). Národná kancelária programu disponuje niekoľkými predbežnými správami realizácie projektov, ktoré boli schválené r. 1998 a realizovali sa do konca roka 1999. Preto aj kvalitatívne hodnotenie dopadu programu na jednotlivé aspekty odborného vzdelávania a prípravy môže mať len obmedzenú relevantnosť.

Zvýšenie kvality systému odbornej prípravy

Pri celkovom hodnotení doterajších skúseností je možné konštatovať, že realizácia projektov Leonardo da Vinci priaznivo ovplyvňuje kvalitu systému odbornej prípravy. Sú to najmä zlepšenia, ktoré sa uskutočňujú zvnútra systému, na úrovni jednotlivých vzdelávacích inštitúcií a ich partnerov vo sfére trhu práce. Nepriamo však ovplyvňujú aj systém ako celok.

Dôležitým výsledkom realizácie programu je skutočnosť, že vzdelávacie inštitúcie svojimi projektmi uskutočňujú zmeny, ktoré ústredné orgány všeobecne podporujú, ale bez priamej podpory učiteľov, odborných inštruktorov a odborníkov zo sveta práce ich nemôžu úspešne realizovať. Tu sa jednoznačne ukazuje, že program Leonardo účinne podporuje realizovať v praxi tie princípy reformných zmien, ktoré ústredné orgány štátu deklarujú už niekoľko rokov.

Školy, univerzity a ďalšie inštitúcie zapojené do projektov zvýšili dynamiku zmien v cieľoch, obsahu i metódach odborného vzdelávania a prípravy. V rámci svojich právomocí oveľa intenzívnejšie a cieľavedomejšie modernizujú učebné programy a učebné materiály. V nich značne využívajú skúsenosti z partnerských škôl a iných inštitúcií členských štátov EÚ. Najväčší dopad na modernizáciu sa prejavuje v týchto oblastiach:

1. Orientácia na získavanie nových technických zručností (obchodné, finančné, podnikateľské, opravárenské, záhradnícke, hotelové a gastronomické služby, používanie nových materiálov v stavebníctve).
2. Zvýšenie dôrazu na získavanie jazykových zručností (komunikácia v jazykoch EÚ v odbornej terminológii).
3. Posilnenie povedomia o nutnosti priebežne prispôsobovať systém odborného vzdelávania a prípravy dynamike zmien na trhu práce.

Zlepšenie prepojenia medzi odbornou prípravou a zamestnanosťou

Jednou zo slabých stránok, ktoré pretrvávajú v praxi odborného vzdelávania a prípravy v SR, je častá, v dôsledku historického vývoja takmer tradičná izolovanosť medzi sektorom vzdelávania a trhom práce. Realizácia programu Leonardo da Vinci má v zlepšovaní situácie významný dopad. Už samotné zásady prípravy projektov motivovali ich podávateľov úzko spolupracovať medzi sektormi vzdelávania a trhom práce.

Niektoré návrhy boli skutočne spoločnými projektmi inštitúcie trhu práce a inštitúcie odbornej prípravy. Produktmi takých projektov boli napr. odborne vyškolení mladí nezamestnaní, ktorým bolo možné ponúknuť voľné pracovné miesta.

Inštitúcie zapojené do projektov si vzájomne vymenili skúsenosti z definovania profilov odborného vzdelávania a prípravy. Výsledkom sú alebo v krátkom období budú inovované profily absolventov, najmä v častiach požadovaných odborných zručností. Slovenskí partneri môžu týmto spôsobom zvnútra realizovať skúsenosti z projektov.

Spoločný prínos v kontexte prepojenia odbornej prípravy a sektoru zamestnanosti sa prejavil najmä v tom, že účastníci projektov zo Slovenska sa presvedčili, že úzke vzťahy skôl a inštitúcií trhu práce sú v členských štátoch EÚ skutočne funkčné a prinášajú obojstranný prospech.

Uľahčenie prístupu k odbornej príprave pre rôzne cieľové skupiny

Už samotné vytýčenie boja proti diskriminácii ako priority programu (č. 3) má priaznivý dopad na zvýšenie pozornosti potrebám sociálne, zdravotne alebo etnicky znevýhodnených skupín. Prejavilo sa to napr. v tom, že 11 projektov (8 pilotných a 3 mobilné) malo stanovenú túto prioritu. Zamerali sa napr. na tieto témy:

- tvorba učebných materiálov odbornej prípravy pre sociálnu integráciu znevýhodnených skupín mládeže a dospelých,

- tvorba súboru materiálov pre odborných inštruktorov a účastníkov kurzov určených pre mladých ľudí bez kvalifikácie a predchádzajúceho zamestnania,
- tvorba modulov odbornej prípravy pre mladých ľudí bez kvalifikácie,
- tvorba špecifických programov prípravy pre dlhodobo nezamestnaných, ktorí tvoria významnú rizikovú skupinu vylučovanú z trhu práce

Zatiaľ chýbajú objektívne podklady o skúsenostiach z implementácie materiálov zameraných na získavanie odborných zručností pre ľudí vystavených riziku diskriminácie.

Aktuálnosť riešenia prístupu k odbornej príprave pre rôzne cieľové skupiny vzrastá najmä v období transformácie ekonomiky; v prípade SR, ako aj ďalších kandidátskych štátov, bude potrebné zamerať úsilie aj na to, aby potencionálni podávateľia mohli pripraviť kvalitné projekty zamerané na odbornú prípravu rómskeho obyvateľstva.

Zintenzívnenie nadnárodnej spolupráce a prehĺbenie európskej dimenzie

Jedným z najvýznamnejších pozitívnych dopadov programu Leonardo da Vinci je zintenzívnenie nadnárodnej spolupráce a prehĺbenie európskej dimenzie. Po rokoch izolácie

a vytvárania obrazu nepriateľa je to najlepší nástroj vzájomného spoznávania a spolupráce.

Stredné školy, univerzity, ostatné inštitúcie odbornej prípravy i útvary podnikov zodpovedné za rozvoj ľudských zdrojov, ktoré doteraz participovali na programe, osobitne oceňujú prínos projektov v prehĺbení európskej dimenzie. Svedčí o tom skutočnosť, že tento aspekt uviedli navrhovatelia projektov medzi tri najčastejšie definované rámcové ciele.

V užšom zmysle odborného vzdelávania a prípravy má program pozitívny dopad na prehĺbenie európskej dimenzie v tom, že pomáha rozvíjať a uznávať spoločné hodnoty EÚ ako právo na odbornú prípravu, rovnaký prístup na trh práce, na získavanie a zvyšovanie kvalifikácie, rovnaké možnosti pre mužov a ženy v profesionálnom rozvoji.

V praktickom dôsledku realizované projekty umožnili hlbšie chápať komplexnosť problematiky vzájomného uznávania odbornej kvalifikácie, európskeho priestoru odborného vzdelávania a odbornej kvalifikácie, voľného pohybu pracovných síl a poskytovania služieb a ďalšie aspekty, ktoré sa u nás doteraz často chápu veľmi zjednodušene.

Jedným z koncentrovaných ukazovateľov priaznivého dopadu spolupráce s členskými štátmi EÚ je skutočnosť, že podľa výskumov verejnej mienky 2/3 obyvateľstva SR podporuje

členstvo SR v EÚ. Pokiaľ ide o študentov, žiakov stredných škôl a mladých zamestnancov, podpora je ešte vyššia. Program Leonardo da Vinci má na tom tiež svoj pozitívny podiel.

Rozvoj nadnárodnej mobility

S procesom globalizácie narastá aj význam ekonomickej integrácie Európy a samozrejme aj Slovenska ako jej súčasť. Ako výsledok zmien po parlamentných voľbách r. 1998 rastie aj počet pokusov o nadviazanie kooperačných vzťahov medzi slovenskými firmami a podnikmi zo štátov EÚ. Na jednej strane vláda podporuje rast zahraničných investícií do ekonomiky - na druhej strane je aj v záujme štátov EÚ, aby nachádzali pripravených partnerov. Za hlavné výhody realizácie projektov nadnárodnej mobility považujú účastníci projektov:

- získané skúsenosti otvárajú účastníkom možnosti spolupráce s európskymi partnermi aj v budúcnosti
- nepriame zlepšenie pozícií organizácií, v ktorých sú účastníci mobilitných projektov zamestnaní
- možnosť uplatnenia sa v globalizovanej spoločnosti
- prehĺbenie jazykových znalostí.

Mladí ľudia, účastníci projektu vidia hlavné výhody svojej účasti nasledovne:

- prehĺbenie teoretických vedomostí a praktických skúseností získaných v škole, súsenosť s cestovaním a spoznávaním iných krajín,
- skúsenosť s prácou a pracovnou disciplínou v cudzine,
- získanie istoty v aplikácii teoretických vedomostí,
- zoznámenie sa s kultúrou navštívenej krajiny,
- zlepšenie jazykových znalostí,
- možnosť porovnania vlastných schopností s obdobnou skupinou v zahraničí,
- možnosť porovnania sociálneho cítenia,
- overiť si vlastné uplatnenie v rôznych životných situáciách – odlišných od domáceho prostredia.

Pokiaľ ide o záujem o program je jednoznačne rastúci. Motiváciou pre zapojenie sa sú skutočnosti uvedené vyššie. Možnosť nájsť si lepšie zamestnanie po absolvovaní stáže v zahraničí sa hodnotí pozitívne, avšak tento aspekt je ťažké overiť presnejšie.

Rozširovanie výsledkov

O vplyve na systém odborného vzdelávania svedčí aj rastúci počet záujemcov o projekty, hlavne mobilitné – z odborných škôl. Program ako súčasť odborného vzdelávania je chápaný hlavne na školách – u niektorých (manažérske smery)

dokonca nevyhnutný. Jeho pozitívny vplyv a výsledky oceňujú všetky účastnícke organizácie.

Podľa vykonaného prieskumu sa o možnostiach programu účastníci dozvedeli:

- z tlače a médií,
- z internetu,
- priamo z regionálnej kancelárie Leonardo da Vinci,
- osobným kontaktom s účastníkmi,
- od zahraničného partnera,
- cez ostatné podporné programy EÚ,
- z účasti na seminároch o podporných programoch.

Výsledky sa najčastejšie šíria písomne (brožúry) a pomocou domovskej stránky Národnej kancelárie na internete.

5 Závery a odporúčania

Doterajšia účasť Slovenskej republiky vo vzdelávacích programoch Európskeho spoločenstva potvrdzuje široký záujem slovenskej verejnosti o prípravu projektov a jej schopnosť obstať v konkurencii veľkého množstva grantových návrhov podávaných z členských štátov EÚ a asociovaných krajín strednej a východnej Európy. Európska komisia v Bruseli vyjadrila spokojnosť nad kvalitou slovenských projektov. Mnohé z nich budú prínosom nielen pre slovenské organizácie, ktoré projekty predkladali, ale aj pre systém vzdelávania v celoeurópskom meradle. Odborníci v nich môžu nájsť mnohé pozitíva, ktoré prinesú niečo nové aj samotným členským štátom EÚ. K úspechu slovenských projektov na európskej úrovni prispeli, okrem samotných podávateľov, predovšetkým Odbor európskej integrácie MŠ SR a národné kancelárie programov. Uvedené inštitúcie pripravovali slovenskú verejnosť na účasť vo vzdelávacích programoch a koordinovali spoluprácu s EÚ.

5.1 Závery

1. Zapojenie Slovenskej republiky so programu EÚ Leonardo da Vinci zameraného na celoživotné odborné vzdelávanie a prípravu má pozitívny vplyv na

zvýšenie kvality odbornej prípravy na stredných školách, univerzitách, aj inštitúciách ďalšieho vzdelávania obyvateľstva.

2. Realizácia programu pozitívne prispieva k posilňovaniu európskej dimenzie vo vzdelávaní priamo vo vnútri škôl, univerzít a ďalších zúčastnených organizácií. Skvalitňovanie komunikatívnych zručností účastníkov projektov v jazykoch členských štátov EÚ vytvára jeden z veľmi dôležitých predpokladov prehĺbovania spoločného európskeho povedomia a uznávania spoločných hodnôt.
3. Ústredné orgány Slovenskej republiky, inštitúcie odborného vzdelávania a prípravy, ako aj ďalší partneri majú záujem o ďalšie prehĺbenie spolupráce s partnermi v členských a kandidátskych štátoch EÚ v realizácii zámerov programu v jeho II. etape.

5.2 Odporúčania

A. Pre Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

1. Naďalej podporovať zapojenie SR do programu Leonardo da Vinci. Za tým účelom zabezpečiť prostriedky zo štátneho rozpočtu na financovanie účasti SR v programe v zmysle dodatku k Asociačnej dohode

- o pristúpení Slovenskej republiky k programu Leonardo da Vinci.
2. Využiť zovšeobecnené skúsenosti škôl a univerzít v príprave koncepčných materiálov zameraných na politiku školstva, spoluprácu s trhom práce a na celkovú politiku financovania rozvoja ľudských zdrojov.

B Pre Národnú kanceláriu programu

1. Publikovať Národnú správu o realizácii programu Leonardo da Vinci a rozšíriť ju na vysoké a stredné školy a na inštitúcie sociálnych partnerov školstva. Do publikácie zaradiť aj prípadové štúdie najúspešnejších projektov.
2. Realizovať pravidelné prieskumy názorov účastníkov projektov. Výsledky využívať na ďalšie skvalitnenie predkladaných návrhov a realizáciu schválených projektov.
3. Pokračovať v odbornej príprave potencionálnych podávateľov projektov formou propagačných seminárov. Pre kontraktorov schválených projektov organizovať odborné semináre zamerané na riadenie a vyhodnocovanie projektov.
4. Výraznejšie zapájať malé a stredné podniky, profesijné organizácie, združenia a ich vzdelávacie

inštitúcie do programu. Za tým účelom zintenzívniť publicitu programu, aby sa zvýšil počet projektov zameraných na stáže pre mladých manažérov a zamestnancov.

5. V rámci Výzvy na podávanie návrhov projektov pre rok 2001 a nasledujúce roky odporučiť tieto doplňujúce rámcové ciele zamerania projektov pre stredné školy, univerzity a ich partnerov:

- tvorba flexibilných študijných odborov počiatočného odborného vzdelávania, zvyšujúcich možnosti uplatnenia absolventov na trhu práce,
- podpora hladkého prechodu mládeže zo školy do zamestnania začlenením učiva do oblasti prípravy pre voľbu povolania a informácií o trhu práce do obsahu vzdelávania,
- vytváranie špeciálnych programov na podporu zamestnanosti mládeže,
- zmeny v obsahu študijných programov s orientáciou na psychologické stránky vzdelávacieho procesu, na zmeny klímy školy, na výchovu ku komunikatívnosti, tolerancii, na európsku a všeludskú dimenziu výchovy,
- stimulácia záujmu, na všetkých stupňoch počiatočného odborného vzdelávania, o trvalé získavanie nových

- poznatkov, o rozširovanie a prehĺbovanie vedomostí a zručností, o ďalšie vzdelávanie v dospelom veku a dopĺňovanie si vzdelávania v priebehu celého života,
- zapájanie stredných odborných škôl do programov regionálneho rozvoja,
 - presadzovanie úlohy sociálneho partnerstva v odbornom vzdelávaní a to vo formách a v obsahu odborného vzdelávania a prípravy,
 - zmeny štruktúry počiatočného odborného vzdelávania umožňujúce priestupnosť a nadväznosť jednotlivých vzdelávacích stupňov,
 - rozvoj nových foriem ďalšieho odborného vzdelávania,
 - inovácie systému, obsahu, metód a foriem ďalšieho vzdelávania učiteľov v odbornom vzdelávaní,
 - tvorbu vzdelávacích programov pre prípravu zamestnancov pôsobiacich v oblasti profesijného poradenstva, t. j. výchovných poradcov na ZŠ, SŠ, zamestnancov úradov práce a ostatných inštitúcií zaoberajúcich sa týmito činnosťami,
 - začlenenie problematiky poradenstva pre voľbu povolania do vzdelávacích programov vysokých škôl a fakúlt pripravujúcich učiteľov.

C Pre Európsku komisiu – Generálne riaditeľstvo Vzdelávanie a kultúra

1. Zlepšiť plnenie harmonogramu platieb financovania schválených projektov v súlade s platnými kontraktmi.
2. Prehodnotiť súčasnú kalkuláciu nákladov na projekt pre partnerov členských a kandidátskych štátov.
3. Priznať predstaviteľov SR postavenie (status) riadnych členov Riadiaceho výboru programu Leonardo Committee (z doterajšieho statusu pozorovateľov).